

Autosnelweg A7

A7

Ellund (DK)-Fernpas (D)

[Deel 1 - Ellun \(Danmark\) - ABD Hamburg \(A23\)](#)

[Deel 2 - ABD Hamburg \(A23\) - ABD Walsrode \(A27\)](#)

[Deel 3 - ABD Walsrode \(A27\) - ABK Hannover-Ost \(A2\)](#)

[Deel 4 - ABK Hannover-Ost \(A2\) - ABD Kassel Süd \(A44\)](#)

[Deel 5 - ABD Kassel Süd \(A44\) - ABD Hattenbacher \(A5-A4\)](#)

[Deel 6 - ABD Hattenbacher - ABD Biebelried \(A3\)](#)

[Deel 7 - ABD Biebelried \(A3\) - ABK Feuchtwangen \(A6\)](#)

[Deel 8 - ABK Feuchtwangen \(A6\) - ABK Ulm \(A8\)](#)

[Deel 9 - ABK Ulm \(A8\) tot einden autosnelweg](#)

[Begin van het document](#)

De Autobahn 7 = 948 km lang.

Van de grens met Denemarken tot Nesselwang (Fernpas).

B = Bundesstraße E = Europaweg.

Ellun. Km 0   7

**Km 1 Uitrit 1.
Flensburg-Harrislee.**

**Grensovergang met
Denemarken.**

7

Flensburg/Harrislee

- Hiermede is de laatste uitrit voor de Deense grens en van de A7 bereikt.
- De afrit ligt juist voorbij het "Forst Flensburg" een bosgebied links van de weg gelegen
- Kruising met de B 199, die in westelijke richting de mogelijkheid biedt een andere grensovergang te nemen (meer van regionale betekenis)
- Naar rechts de aansluiting op de B199 naar Flensburg.
- Tot het centrum van de plaats van een afstand van 6 km.
- Rechts van de weg het vliegveld van de stad.

**Km 4 Uitrit 2.
Flensburg-Harrislee.**

B199 Flensburg-Harrislee.

7

Flensburg ± 89 000 inwoners

- Flensburg, ligt in de deelstaat Sleeswijk-Holstein, aan de Flensburg Fjord, de stad is ontstaan als vestiging van een koopliedengilde, het "Knutsgilde".
- De haven is ruim 2 km lang, vanuit de haven vertrekken vele boten naar Duitse en Deense plaatsen die aan de fjord liggen.
- Met meer dan 20 plezierschepen bezit Flensburg de grootste "Vrijetijdsvloot" aan de Oostzeekust
- De handelsvloot van Flensburg bezit ongeveer 100 schepen met een totaal van ruim 350.000 bruto registerton.
- De Havenstad en marine plaats is bekend om zijn scheepsbouw, visverwerkende, papier- en metaalindustrie en opleidingsinstituten voor de scheepvaart.
- De Universiteit stamt uit 1986.

Km 9 Uitrit 3. Flensburg.

B200 Flensburg.

Flensburg

- Flensburg is de derde grote stad van de bundesstaat Sleeswijk-Holstein (na Kiel en Lübeck).
- De bevolking is overwegend protestant.
- Flensburg heeft een bekende zeevaartschool.
- De plaatselijke industrie : scheepsbouw; visverwerkende industrie; papierfabrieken en metaalverwerkende bedrijven.
- De stad heeft zich als havenstad enorm ontwikkeld.
- Heeft een Wetenschappelijk -centrum tussen Noord- en Oostzee.
- Gelegen aan het einde van de 36 km lange Flensburger Förde.
- De noordelijke oever is tot vlak voor de stad Deens grondgebied.
- Op de zuidelijke oever ligt op een afstand van 6 km het plaatsje Glücksburg, dat beroemd is om het plaatselijke slot.
- Het verheft zich met 4 torens uit het water en is één der mooiste "water burchten" van Duitsland.
- De burcht is Pruisisch hoofdkwartier geweest tijdens de veldtocht van 1864.
- In de laatste dagen van Hitler had het Duitse Oppercommando van de Wehrmacht hier zijn toevlucht gezocht.
- Op 13 mei 1945 werd te Flensburg de laatste Duitse rijksregering onder grootadmiraal Karl Dönitz door de geallieerden gevangengenomen.
- De burcht is thans bezit van de Hertog van Sleeswijk-Holstein-Beck.
- Er is een Deense minderheid met een eigen culturele organisatie (bibliotheeken, scholen, dagblad). Städtisches Museum (lokale kunst, o.a. middeleeuwse meubels).

Km 17 Uitrit 4. Tarp.

Tarp

- Het dorp Tarp ligt 2 km links van de afrit.
- Bij de uitrit ligt een hunebed.
- De autobaan voert nu verder door een wegs meltende gletsjer gevormde eindmorene, die in de omgeving van de "Nieder Geist" met fijn zand is bedekt.
- De oorspronkelijke moerassen en heidevelden werden de laatste 200 jaar steeds verder in cultuur gebracht.
- In deze periode werden ook de karakteristieke landhekken de zgn. Knicks aangebracht.
- Het terras van de snelweg volgt tussen Schleswig en Flensburg overwegend de oude "Ossenweg", waarover in de 17de en 18de eeuw grote ossenkudden naar de veemarkten in het zuiden van Sleeswijk-Holstein werden gedreven.
- Reeds in de bronstijd kende men deze "rug" door het moeras- en heidegebied.
- Volksverhuizingen en in latere tijden, trokken legers over deze route.
- Het was voor velen de beste Noord-Zuidverbinding.
- Vele grafheuvels zijn er langs de route te zien.

Km 34 Uitrit 5. Schleswig-Schuby.	B201 Schleswig.	7
--	------------------------	--

Schleswig/Schuby ± 27 000 inwoners

- Ligt in de deelstaat Schleswig-Holstein, aan de revier de Schlei.
- Zetel van diverse overheidsinstellingen, met enige industrie.
- In kasteel Gottorf (16de –18de eeuw, renaissancekapel) zijn het Landesmuseum (kunst van de middeleeuwen tot in de 19de eeuw) en het Museum für Vor- und Frühgeschichte (o.m. Nydammschiff, 4de eeuw, 23 m lang) ondergebracht.
- In de Scheershof, een paleis uit ca. 1640, het stedelijk museum Sleswijkse faience.

Bezienswaardigheden

- St.-Petrusdom, oorspr. romaans (12de eeuw), in de 15de eeuw tot gotische hallenkerk verbouwd.
- In het interieur het in hout gesneden zgn. Bordesholmer Altar (1521) van H. Brüggemann, het praalgraf van koning Frederik I van Denemarken door C. Floris de Vriendt (1550–1552).
- En de zgn. Fürstengruft door A. Quellinus de Oude (1660–1661); 14de eeuwse kruisgang met gotische wandschilderingen.
- Kerk van een voormalig vrouwenklooster, in oorsprong 12de eeuw, thans deels gotisch, deels barok, met kruisgang (14de –16de eeuw).

Km 40 Uitrit 6. Schleswig-Jagel.	
---	---

Schleswig ± 50.000 inwoners.

- Voormalige hoofdstad van Sleeswijk-Holstein.
- Één der noordelijkste steden van Duitsland.
- Door de waterverbindingen (Eider-Noordzee en Schlei-Oostzee) ontwikkelde de stad zich tot een belangrijk handelscentrum.
- Bij het groter worden van de schepen verloor de stad langzamerhand aan belangrijkheid, daar in de Schlei geen schepen met grote diepgang kunnen varen.
- De plaats heeft zich als "ambtenarenstad" goed kunnen handhaven door de aanwezigheid van een hoger-gerechtshof en andere justitionele instellingen; ook de bisschoppelijke residentie draagt hiertoe bij evenals de aanwezigheid van het "Landesarchief".
- De stad is bijzonder fraai gelegen om het ronde einde van de fjord de Schlei.
- Van de historische gebouwen dienen de volgende te worden genoemd:
- Slot Gottorf eens residentie van de hertogen van Sleeswijk (thans museum).
- De Dom St. Petri met de 112 meter hoge toren een gotische hallenkerk.
- St. Johannes-klooster en de vele mooie burgerwoningen langs de Lange Strasse.
- Bij het verder noordwaarts rijden passeren we de stad rechts van de route gelegen.

Km 51 Uitrit 7. Owschlag.	
----------------------------------	---

Owschlag

- De plaats ligt op een afstand van 4 km links van de weg.
- De plaats kwam in 1971 in het nieuws toen er in de omgeving bij bouwwerkzaamheden een drietal grafheuvels werden ontdekt.
- Men vond er sieraden en wapens uit de oudere "bronstijd" (1300 v. Chr.).

  Hüttener Berge.	Hüttener Berge. 	
--	--	---

- Verder noordwaarts, en opnieuw door uitgebreide moerassige gebieden met aan de rechterkant het 220 km² grote natuurreservaat "Huttener Berge"
- een landschap in de ijstijd gevormd door de eindmorenen van een wegs meltende gletsjer.
- Het gebied heeft veel meren doch ook een enkele hoogte zoals de "Scheelsberg" 106 m hoog en de Aschberg 97 meter hoog.

Km 58 Uitrit 8.	B203 Rendsburg.	7
Rendsburg -Büdelisdorf.	B203 Eckernförde.	

Rendsburg/Büdelisdorf

- Uitrit naar beide plaatsen en naar een industriegebied rechts van de weg gelegen aan

Borgst Enge en de Schirnauer See (onderdelen van het Nord-Ost-Kanal)

Rendsburg ± 58.000 inwoners.

- De plaats kreeg economische betekenis na opening van het Eider-Kanal in 1784 en in nog sterkere mate na opening van het Nord-Ostsee-Kanal in 1895, dat werd geopend onder de naam "Kaiser Wilhelm" Kanal.

Haven - en industriestad

- Industrie: hoogovens - scheepswerven en textielindustrie.
- De inwoners van de stad noemen zich de bewoners van de "heimliche Hauptstadt van Sleeswijk-Holstein".
- De Altstadt ligt op een eilandje in de rivier de Eider.
- De Eider is een rivier die in de omgeving van Kiel bij Gettorf ontspringt en ten noorden van de Elbe in de Noordzee stroomt.
- De stad heeft een mooi oud Rathaus uit 1566.
- Ook de Marienkirche uit de jaren 1287-1293 is zeer bezienswaardig i.v.m. o.a. het aanwezige "barokaltaar" uit de 17^e eeuw.
- In vele steden is het oudste gebouw een kerk.
- In Rendsburg is dit een "kroeg" .
- Het Gasthaus zum Landsknecht wordt als het oudste gebouw van de stad genoemd.
- Vroeger kwamen hier ruwe klanten doch heden ten dage is het een zeer gerenommeerd hotel.

Nord - Ostsee – Kanaal

- Juist ten noorden van Kiel begint de internationale vaarweg het “Nord-Ostsee-Kanal”, in de internationale scheepvaartwereld beter bekend als ‘Kiel-Canal’.
- Aangezien dit de drukst bevaren binnenwaterverbinding ter wereld is, besteden weer bijzondere aandacht aan.
- Dit is ook daarom een goede zaak, omdat we bij de verdere beschrijving van de A7 het kanaal zullen passeren.
- De Hamburgse reder Dahlström lanceerde in 1878 het idee door Sleeswijk-Holstein een kanaal te graven van de Oostzee naar de Noordzee
- het zou een aanzienlijk kortere route zijn dan via het Skagerak het bracht Kiel in een betere concurrentiepositie met betrekking tot de handelsvloot en de marine zou mee profiteren
- Bismarck wist deze plannen door de “Reichstag” goedgekeurd te krijgen, in 1785 later, in 1895, werd het kanaal voor de scheepvaart vrijgegeven.
- Het kanaal begint bij Kiel en mondt bij Brunsböttel uit in de Elbemonding en is 98,7 km lang de doorvaart duurt tussen de 8 en 9 uur.
- Afhankelijk hoeveel “tegenliggers” moeten worden gepasseerd de schepen mogen een grootste lengte hebben van 330 meter, een breedte van 45 meter.
- Terwijl de diepgang niet groter mag zijn dan 9,5 meter schepen van meer dan 5.999 bruto registerton.
- Of met een diepgang van meer dan 6,1 meter moeten bij het passeren uitwijken in een uitwijkplaats/kanaal verbreding.
- Er zijn 11 uitwijkplaatsen gegraven terwijl ook in de binnenhavens van Holtenau (Kiel) en Brunsböttel mag worden gepasseerd aangezien de omweg via het Skagerak niet ál te groot is, mogen de tolgelden niet al te hoog worden.
- De oeververbindingen worden tot stand gebracht door : 6 hoge bruggen; een autotunnel en een voetgangerstunnel en 14 veerponten.
- De Holtenauer sluizen, 300 m lang, 45 m breed, 14 m diep zijn een van de grootste sluizencomplexen ter wereld aan het Noord-Oostzeekanaal.
- Via Kiel is er passagiersvervoer (verbindingen met Denemarken, Zweden en Noorwegen) en de visserij.

Km 64 Uitrit 9. Autobahn Kreuz: Rensburg.	7 210	210 Van Kiel naar Rensburg.	7
--	--	---	--

Kruising met de A210, die na gereedkomen loopt van Kiel naar de stad Rendsburg.

- Het korte weggedeelte naar Rendsburg is gereed, evenals de kruisingen met de A7 en A215 bij Kiel.
- Vanaf de kruising loopt in de richting Kiel de B202, langs de noordkant van het natuurpark Westensee.
- Links van de weg liggen de plaatsen Rendsburg en Büdelsdorf, de laatste direct naast de snelweg.
- Beide plaatsen liggen ten noorden van het Nord-Ostsee-Kanal en de rivier de Eider.
- De vierbaans-autobaan loopt onder het NordOstsee-Kanal door een tunnel, die in 1962 voor het verkeer werd vrij gegeven.
- Het is één van de belangrijkste bouwwerken die na de tweede wereldoorlog in Sleeswijk Holstein zijn uitgevoerd.
- Tot genoemd jaar moest het verkeer hier over een draaibrug worden geleid.
- De tunnel is 1280 meter lang en ligt op een diepte van 20 meter onder het 11 meter diepe kanaal.
- Na het verlaten van de tunnel hebben we naar links een prachtig uitzicht op de stad Rendsburg met de 42 meter hoge spoorbrug, waarop de Duitsers zeer trots zijn.
- Zij noemen deze in 1913 gereedgekomen brug "één van de belangrijkste bruggen van Europa".

Km 76 Uitrit 10. Warder.	7
---------------------------------	--

Warder

- Veel benutte afrit voor een bezoek aan het Natuurpark "Westensee".
- De weg loopt nu verder door een moerasgebied, hetgeen de wegenbouwers extra moeilijkheden opleverde i.v.m.. de slappe ondergrond.
- Links van de weg het "Wildes Moor" en rechts het "Grossmoor".

Km 84 Uitrit 11. Bordelsholm.	7
--	--

Bordesholm

- Het dorp bezit een voormalig klooster, waarvan de kerk op een schiereilandje in de Bordesholmer See staat (gebouwd in de jaren 1322-1332).
- Het is één van de mooiste gotische hallenkerken van Sleeswijk-Holstein.
- De bronzen graftombe in de kerk van de vroeg gestorven hertogin Anna, is zeer bekend en werd in 1514 gemaakt.
- Het is één van de kunstschaten in deze kerk.
- Het dorp heeft een 600-jarige lindeboom, waarvan de takken het gehele dorpsplein, de "Lindenplatz" overspannen.
- De Bordesholmer See heeft een oppervlakte ± van 75 ha.
- De snelweg loopt nu door de westzijde van het natuurpark "Westensee" een prachtig merengebied met vele moerassen.
- Na enkele kilometers zien we rechts van de weg de Brahmsee, waaraan het zomerhuis staat van de voormalige Bondskanselier Helmut Schmidt.

Km 85 Uitrit 12. Autobahn Kreuz: Bordelsholm.	7	215 Kiel.	7
	215		

Km 90 Uitrit 13. Neumünster-Nord.	Nortorf. Neumünster.	7
--	---------------------------------	--

Neumünster - Einfeld

- De uitrit ligt 5 km noordwestelijk van Neumünster.
- Einfeld ligt aan de B4 in de richting Hamburg.
- De autobaan loopt verder over een afstand van ongeveer 25 km door het natuurpark "Westensee", een 250 km² groot romantisch gebied met moerassen, meren en heidevelden.
- Enkele van de bekendste meren zijn : Westensee ter hoogte van Kiel; de Brahmsee; Vollstedtersee en de Pohlsee.
- Het hoogste punt in het park is de Tüteberg met 88 meter.
- Aan de Brahmsee staat het zomerhuis van de oud-kanselier Helmut Schmidt.

   Aalbeck. Km.94	7
---	--

Km 96 Uitrit 14. Neumünster-Mitte.	B430 Neumünster.	7

Neumünster ± 90.000 inwoners.

- Neumünster ligt rechts van de weg.
- Een industriële plaats met wolweverijen en lederwarenindustrie.
- Een aardige door de Deense architect Hansen gebouwde kerk de "Vicelin" Kirche.
- (Vicelinus = was pastoor in Neumünster.
- En werd in 1149 benoemd tot bisschop van Oldenburg in Holstein – ten noorden van Lübeck.)

Km 99 Uitrit 15. Neumünster-Süd.	B205 Bad Segeberg.	7

Neumünster/Wittdorf

- Kruising met de B4, de Bundesstrasse die Hamburg met de havenstad Kiel verbindt.
- De afstand naar Neumünster is van hier over de B 4 nog 8 km.

Brokenlande. Km 103	 	7
----------------------------	---	--

Km 104 Uitrit 16. Großenaspe.	7
--	--

Km 115 Uitrit 17. Bad Bramstedt.	B206 Bad Bramstedt.	7
	B206 Bad Segeberg.	

Bad Bramstedt

- Kruising met de B 206, de belangrijkste verbindingsweg tussen Itzehoe en Lübeck
- Is aardig plaatsje met fraai marktplein en bezit een Kurhaus dat buiten de plaats in de bossen staat.

Km 122 Uitrit 18. Kaltenkirchen.	Kaltenkirchen.	7
---	-----------------------	--

Kaltenkirchen

- De gelijknamige plaats ligt juist voor de uitrit rechts van de weg.
- De plaats is bekend geworden door de felle discussies over en demonstraties tegen de aanleg van het grote nieuwe vliegveld voor Hamburg in deze omgeving.

Km 127 Uitrit 19. Henstadt-Uzburg.	7
---	--

Km 134 Uitrit 21. Quikborn.	7
------------------------------------	--

Schleswig-Holstein

- Het Bundesland Schleswig-Holstein is een deelstaat van Duitsland,
- De deelstaat heeft een opp van 15 728 km², en heeft 2,7 miljoen inwoners.
- De hoofdstad van de deelstaat is Kiel.
- Vanaf de zandgronden van de Baltische landrug (hoogste punt 168 m) daalt het land in oostelijke richting naar de vruchtbare leemgronden langs de Oostzee, waar de fördenkust een aantal natuurlijke havens vormt (Kiel, Eckernförde, Flensburg, Lübeck, Puttgarden).
- De westelijke helft bestaat uit zand- en veengronden; langs de Noordzeekust liggen vruchtbare zeekleigronden (Marschen).
- Ongeveer 75% van de bodem is in cultuur gebracht.
- Langs de westkust vnl. veehouderij, in het middengebied rogge-, haver- en aardappelen verbouw, in het oosten vooral tarwe en bieten.
- De voornaamste takken van industrie zijn scheepsbouw (in de havensteden), motoren- en chemische industrie (Pinneberg, Elmshorn), leder- en textielindustrie (Neumünster), cementindustrie (Lagerdorf).
- Bij o.a. Plön, Heide en Brunsbüttel aardolie- en aardgasvelden.
- In het goederenverkeer speelt het Nord-Ostsee Kanal een belangrijke rol.

 Holm Moor. Km 137	Holm Moor. Km 137 7
--	---

De kwestie Sleeswijk-Holsteinse

- Dit is de benaming voor een geschil tussen de Duitse Bond en Denemarken in de 19de eeuw over de status van de vorstendommen Sleeswijk en Holstein.
- Het conflict ontstond doordat de Duitse invloed in Denemarken werd teruggedrongen en Deens nationaal gevoel de hoofdrol ging spelen.
- Vooral in Sleeswijk traden grote spanningen aan den dag.
- Dit gebied werd nl. voor een deel door Duitsers bewoond, die zich fel verzetten tegen de pogingen van de Deense regering en de Deenstalige bevolking om het nauwer aan de Deense kroon te verbinden.
- De zaak werd bovendien gecompliceerd door verwickelingen van dynastieke aard.
- Daar de Deense linie van het Huis Oldenburg met de kinderloze Frederik VII (1848–1863) zou uitsterven en de opvolgingsregelingen in Denemarken,
- Sleeswijk en Holstein niet identiek waren, konden de hoofden van twee zijlinies, Christiaan van Augustenburg (1798–1869) en Christiaan van Glücksburg (1818–1906), aanspraak op althans een van de hertogdommen maken.
- De eerstgenoemde was een Duitser en steunde op nationalistische Duitse krachten in en buiten het Deense Rijk; de laatstgenoemde (als koning van Denemarken Christiaan IX, 1863–1906) was daarentegen Deens patriot.
- na de ontbinding van het Duitse Rijk (1806) werd Sleeswijk niet en Holstein wel lid van de in 1815 opgerichte Duitse Bond.
- Een langdurig conflict tussen Denemarken en de Duitse Bond over Sleeswijk en Holstein, de Sleeswijk-Holsteinse kwestie, kwam in 1866 tot een oplossing; beide vorstendommen kwamen aan Pruisen, dat deze met Lauenburg tot een nieuwe provincie samenvoegde.
- Na 1918 bepaalden de geallieerden dat dit onrecht ten opzichte van de Denen alsnog ongedaan moest worden gemaakt.
- In 1920 sloot Noord-Sleeswijk zich, na een plebisciet, aan bij Denemarken.
- De rest van Sleeswijk, samen met Holstein en Lauenburg, vormt sinds 1949 de deelstaat Sleeswijk-Holstein binnen de Bondsrepubliek Duitsland.

Km 145 Uitrit 23. HH-Schnelsen-Nord.	
---	---

Km146 Uitrit 24. HH-Schenlsen.	
---	---

- Goede uitrit naar "Novotel-Schnelsen".
- Rechts van de route ligt de vlieghaven van Hamburg tegen de wijk Schnelsen.
- De officiële naam is : Flughafen Hamburg / Fuhlsbüttel.

Autosnelweg A7

Deel 2 ABD Hamburg (A23) - ABD Walsrode (A27)

[Deel 1 - Ellun \(Danmark\) - ABD Hamburg \(A23\)](#)

[Deel 2 - ABD Hamburg \(A23\) - ABD Walsrode \(A27\)](#)

[Deel 3 - ABD Walsrode \(A27\) - ABK Hannover-Ost \(A2\)](#)

[Deel 4 - ABK Hannover-Ost \(A2\) - ABD Kassel Süd \(A44\)](#)

[Deel 5 - ABD Kassel Süd \(A44\) - ABD Hattenbacher \(A5-A4\)](#)

[Deel 6 - ABD Hattenbacher - ABD Biebelried \(A3\)](#)

[Deel 7 - ABD Biebelried \(A3\) - ABK Feuchtwangen \(A6\)](#)

[Deel 8 - ABK Feuchtwangen \(A6\) - ABK Ulm \(A8\)](#)

[Deel 9 - ABK Ulm \(A8\) tot einden autosnelweg](#)

[Begin van het document](#)

Km 148 Uitrit 25. Autobahn Dreieck: Hamburg-Nordwest	7 23	23 Itzehoe - Heide.	7
---	---	---	--

- Hier begint de A23 die loopt tot de plaats Itzehoe (44km lang).

Km 151 Uitrit 26. HH-Stellingen.	7
---	--

- Goede uitrit voor een bezoek aan de particuliere dierentuin van de familie Hagenbeck.
- In 1907 geopend in Stellingen daar geen toestemming werd verkregen om de dierentuin in Hamburg te vestigen;
- Bij bombardement in 1943 werden 400 dieren gedood.

Km 152 Uitrit 27. HH-Volkspark.	7
--	--

- Kan belangrijke uitrit zijn i.v.m. wedstrijden in het "Volksparkstadion" (H S V).

Km 155 Uitrit 28. HH-Bahrenfeld.	7
---	--

- In Bahrenfeld is sinds 1873 de renbaan van Hamburg.

Km 156 Uitrit 29. HH-Oltmarschen.	7
--	--

- Ligt direct na het verlaten van de tunnel op de noordelijke oever van de Elbe.

Km 162 Uitrit 30. HH-Waltersdorf.	7
--	--

Elbetunnel

- Totale bouwlengte : 3325 meter, waarvan een gedeelte van 2653 meter gevormd wordt door de gesloten tunnelbuizen.
- De tunnel werd gebouwd in de jaren 1968/1974.
- Onder water wordt de tunnel gevormd door 8 elementen van elk 132 meter lengte, die in een "bouwdok" werden gemaakt en daarna door 10 sleepboten naar de plaats werden gesleept waar ze moesten worden afgezonken
- Van de 3 tweesporige tunnelbuizen kunnen bij zware verkeersbelasting, twee buizen in de hoofdrichting van het verkeer worden ingezet.
- Kosten DM 500.000.000.

**Km 165 Uitrit 31.
HH-Moorburg.**

De Elbe

- Ontspringt in Tsjechië in het zuidelijke deel van het Riesengebirge.
- De lengte van de bron tot de monding in de Noordzee is 1144 km.
- 846 km is bevaarbaar.
- Het stroomgebied is 145.800 km² (stroomgebied = het grondgebied dat zijn water op een hoofdrivier afvoert).
- De getijden zijn tot 165 km stroomopwaarts waarneembaar.
- De rivier is bij Hamburg 500 meter breed, en bij Cuxhaven 15 km.
- De Elbe is de belangrijkste vaarweg in de BRD en is door kanalen verbonden met de Weser, de Havel en de Oostzee.
- De grootste havenplaatsen aan de rivier zijn Hamburg en Maagdenburg (voormalige DDR).
- Voordat we de beschrijving vervolgen eerst een aantal opmerkingen over de grote stad Hamburg.

**Km 167 Uitrit 32.
HH-Heimfeld.**

Hamburg/Heimfeld

- Uitrit naar het stadsdeel Heimfeld, dat rechts van de weg is gelegen doch vanaf de snelweg niet of nauwelijks is te zien.
- Direct na deze uitrit wordt de B73 gekruist, die Hamburg verbindt met de plaats Cuxhaven, vandaar dat de straat de Cuxhavenerstrasse heet.
- Dan loopt de weg over een spoorbaan en juist voorbij de spoorbaan zien we links van de route een fabrieksgebouw, waarop de letters BDF zijn aangebracht, een fabriek van de fa. Beiersdorf, waar b.v. Hansaplast en Atrix, een handcrème, wordt gemaakt.
- De snelweg is over een afstand van bijna 4 km gebouwd op 1000 pijlers. de hoogte van de pijlers is zodanig, dat een watersnoodramp, zoals zich in 1962 heeft voorgedaan, de wegverbinding (noord-zuid-verbinding) niet zal verbreken.
- Tijdens de rit over deze "Hochstrasse", passeert men het westelijke havengebied met het grote containercentrum.
- De havengebieden zijn door de "elegant gebogen brug" over de Köhlbrand met elkaar verbonden.

Km 171 Uitrit 33. Autobahn Kreuz: HH-Südwest.	7	261 richting 1 Bremen.	7
	261		

De Haven van Hamburg!

- De haven is sedert het herstel in de jaren zestig weer de belangrijkste van Duitsland met ca. 54 miljoen ton goed voor ruim een derde van de totale Duitse goederenomslag.
- Op Europees niveau bezet de haven de vierde plaats.
- Het havencomplex omvat ca. 70 km kademuur, talloze loodsen en pakhuizen, het containercentrum Waltershof en ca. 60 havenbekkens met een gezamenlijke oppervlakte van 63 km².
- Waarvan 16 km²vrijhaven (sinds 1888).
- Jaarlijks doen ca. 28 000 schepen de haven aan.
- De stad telt ruim 50 rederijen, w.o. de voormalige Hamburg-Amerika Linie (1847–1970), na een fusie met o.m. de Norddeutsche Lloyd, de HAPAG.
- De vissershaven met de op de visserij gebaseerde industrie ligt in het stadsdeel Altona.
- De scheepsbouw, waaraan tijdens de Tweede Wereldoorlog zware schade werd toegebracht en die in 1945 werd ontmanteld.
- Maar sinds 1954 weer werd toegestaan, neemt thans naar werknemers gemeten de zesde plaats in, na elektrotechnische industrie, machinebouw, lucht- en ruimtevaartindustrie, chemische industrie en aardolieraffinage.
- De laatste heeft de grootste omzet, met daarna de chemische bedrijven en de verwerking van non-ferrometalen en rubber.
- Voorts voedings- en genotmiddelenindustrie (koffie, thee, bakkerijen, brouwerijen en verwerking van tabak), farmaceutische industrie, houtbewerking; uitgeverijen en filmateliers.

Km 172 Uitrit 34. HH-Marmstorf.

- Hamburg (officieel: Freie und Hansestadt Hamburg),
- Belangrijkste havenstad van Duitsland, industrieel, commercieel en cultureel centrum, op beide oevers van de Elbe op ca. 110 km landinwaarts van haar monding in de Noordzee.
- Met ± 1 705 872 inwoners.
- De stad is onderverdeeld in zeven districten en vormt tevens een van de zestien Bundesländer (754,7 km²) van Duitsland.
- Hamburg is een stad van handel (talrijke beurzen), dienstverlening en industrie, voor een groot deel economisch gebonden aan de haven.

   Harburger. Km 175**Harburger. Km 175**

Het verkeer in Hamburg

- De haven maakt van de stad en haar omgeving een uitermate groot verkeersknooppunt voor binnenscheepvaart (verbindingen met het achterland via de Oberelbe, het Elbe-Seitenkanal en het Nord-Ostsee-Kanal).
- Lijndiensten (ca. 200), vrachtwagen- en spoorwegtransport (aansluiting op het hogesnelheidsnet van de Duitse spoorwegen); internationale luchthaven Fuhlsbüttel.
- In en rond de stad liggen ca. 2200 bruggen en een aantal tunnels (o.m. Elbetunnel, 1975 in gebruik genomen).
- Het openbaar vervoersnet beschikt o.m. over een metro.

Km 0 Uitrit 35. Fleestedt.

7

Het stadsbeeld van Hamburg

- Aanvankelijk had de Elbe weinig betekenis; het oudste havenbekken werd ca. 1188 aangelegd door afdamming van de Alstermonding en in de 17de eeuw door de Lombardsbrücke in twee bekkens verdeeld, de Binnen- en de Aussenalster.
- Deze als meren aandoende bassins zijn nog altijd typerend voor het aanzien van de stad.
- De stadskern werd na de grote stadsbrand van 1842 vrijwel geheel herbouwd naar plannen van de architecten de Chateauneuf, Lindley en Gottfried Semper; o.m. ontstonden de fraaie Rathausmarkt met het Rathaus (1886–1897 met renaissancefaçade, uitermate rijk interieur en belangwekkende historische schilderijenverzameling).
- Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden veel gebouwen verwoest of zwaar beschadigd, waarna veelal restauratie of herbouw werd doorgevoerd.
- Van de vele kerken zijn vermeldenswaard de thans neogotische St.-Petri (oorspr. 11de eeuw, verbouwd 14de eeuw), met in het interieur een aantal 15de eeuwse, meestal houten, beelden en paneelschilderingen, de herbouwde St.Jacobi (oorspr. 13de eeuw) uit baksteen, beroemd om het Arp Schnitgerorgel (1689–1693) en het 16de eeuwse altaar; de St.-Katharinen (oorspr. 13de eeuw), eveneens uit baksteen met baroktorenbekroning (1657–1659), is herbouwd in de 15de eeuw en werd in 1950–1958 van moderne beglazing voorzien.
- De toren ('Michel', 1777–1780) van de St.-Michaelis (1751–1762) is tot het symbool van de stad geworden.
- Van de neogotische St.-Nikolai (1846–1863; ontwerp van Sir Gilbert Scott) bleef alleen de toren bestaan.
- Het gebouw van de Hanseatischen Wertpapierbörse (sinds 1558) werd in 1839–1841 gebouwd en in 1950 gemoderniseerd.
- In de buitenwijken langs de Elbe bevinden zich tal van villa's en landhuizen in classicistische stijl (o.m. het Jenischhaus, 1831–1833) en Jugendstil.

Km 1 Uitrit 36. Autobahn Kreuz: Maschener.	7	250 Lüneburger Heide.	7
	250		

Maschener

- Ligt in de gemeente Seevetal in de landkreis Harburg.
- De stad ligt zuidelijk van Hamburg aan de noordrand van de Lüneburger Heide;
- Het station van Maschener is het grootste rangeerstation van Europa;
- Het werd in het jaar 1977 geopend.

Km 2 Uitrit 37. Autobahn Dreieck: Horster.	7	1 Köln.	7
	1	1 Hamburg.	

Niedersächsische Mühlenstrasse

- De Niedersächsische Mühlenstrasse loopt door de dorpen Ohlendorf-Ramelsloh dan naar het noorden naar Horst.
- Onderweg komt u verschillende windmolens tegen.
- De route werd in 1998 gesticht door de molenvereniging Lüneburg en heeft momenteel 183 molendorpen onder zijn hoede.
- Door de geweldige samenwerking van de molenbezitters werd de molenstraat in stand gehouden.
- Met de instelling van deze molenbezitters valt en staat het onderhoud van de molens.

   Seevetal. Km. 21	Seevetal. Km 21 7
---	---

Km 22 Uitrit 38. Ramelsloh.	Ramelsloh.	
------------------------------------	-------------------	---

Klooster Ramelsloh

- Ongeveer 3 mijl van Hamburg stond vroeger het oude klooster Ramelsroh van Angsarius, het werd gesticht na de vernietiging van Hamburg in 837.
- Na de schrikseconde van de inwoners werd veel hulp geboden door de vrome Matrone Ibia die een landgoed onder de naam Ramelsloh bezat.

   Hasselhöhe. Km 23	
--	---

Km 27 Uitrit 39. Thieshope.	
------------------------------------	---

De redder van de heide

- De dichter en schrijver Hermann Löns (1866-1914) staat dankzij zijn liefdevolle beschrijvingen van het Noordduitse landschap bekend als de grote man van de (zijn `Heimatkunst' maakte hem overigens in de nazitijd geliefd).
- Toch heeft niet Löns (begraven onder een zwerfkei bij Fallingbostel) maar dominee Withelm Bode uit Egesdorf de heide voor de ondergang behoed.
- Samen met een kring van natuurvrienden luidde de `Heidepastor' de noodklok.
- Hij voerde acties, mobiliseerde de publieke opinie en de politiek en bracht geld bijeen, waarmee hij de Wilseder Berg (169 m) en de Totengrund aankocht.
- Deze tegen ontginning en bebossing beschermde stukken heide werden de kern van het in 1909 ingestelde Naturschutzpark Lüneburger Heide: het eerste Duitse natuurpark.

Km 34 Uitrit 40. Garlsdorf.

Het leven op de heide

- Behalve de heide zelf en eerder genoemde boomsoorten, kent dit gebied door zijn arme bodem geen rijke flora.
- Wel vindt u hier onder meer strobloem (immortelle), valkruid, wollegras, krentenboompje, gagel, vlier, veenbes en soorten orchideeën.
- In de vochtiger veengebieden groeit veel waterlelie, lisdodde, gevlekte orchis en klokjesgentiaan.
- Tot het dierenrijk behoren naast de resterende schapen en bijen (toch nog 100 soorten) ook herten, reeën en zwijnen, hazen en konijnen, vossen, dassen, wezels en visotters.
- De vogelwereld telt zo'n 125 soorten van kwartel, duinpieper, kievit, boomleeuwerik en nachtzwaluw tot bosuil, wielewaal, koekoek, specht en patrijs.
- Van de insecten is de vlinder de meest opvallende verschijning.
- Er komen vele honderdensoorten voor.
- Toch is dit geen gebied zonder bedreigingen voor viervoeters, gevederde vrienden en insecten.

Km 40 Uitrit 41. Egestorf.

Egestorf

- Hier leefde van 1886 tot 1923 de stichter van het natuurgebied Lüneburger Heide.
- Aan de pastoor Wilhelm Bode is het te danken dat een deel van het landschap de mens zijn erfenis werd.

Lüneburger Heide <http://www.egestorf.de/konzept/start.php>

- In het noordoosten van de BRD liggen drie grote natuurparken, die tezamen ruim 1400 km² beslaan.
- Waar de Elbe de grens met de (voormalige) DDR markeert, strekt zich Naturpark Elbufer-Drawehn uit.
- Meer naar het westen vindt u de parken Südheide en Lüneburger Heide.
- De beschrijving van de plaatsen is echter beknopt gehouden.
- Naturpark Südheide (500 km²) wordt in het noorden begrensd door de militaire oefenterreinen van Bergen-Hohne, Munster en Trauen.
- Als tijdens grote NAVO-oefeningen ook ver buiten de terreinen 'oorlog wordt gevoerd', kan men de streek beter mijden.
- Vooral de rupsvoertuigen zorgen dan dag en nacht voor overlast en voor schade aan akkers, wegen en particuliere eigendommen (om van overlast van militairen op weekendverlof maar te zwijgen).
- Het in 1963 ingestelde park vormt het zuidelijke deel van de eigenlijke Lüneburger Heide.
- Wie hier direct een roze zee heidebloempjes verwacht, komt bedrogen uit.
- Heidevelden zijn er wel, maar hier overheerst het dennenbos dat wordt afgewisseld met akkers, weiden en drassige veengebieden.
- Riviertjes als de Aller en de Örtze, talloze beekjes en vennen maken er een aantrekkelijk landschap van.
- De delen die in de nazomer en het vroege najaar wel een prachtige roze deken van bloeiende struikheide krijgen, ogen door de vrijstaande jeneverbessen en dennen als een aangelegd park.
- Dat is het natuurlijk niet.
- Toch is de heide evenmin een natuurlijk landschap, waar de mens part noch deel aan had.
- Als de mens er niet geweest was, had hier het Lüneburger Wald gelegen.

Km 43 Uitrit 42. Evendorf.

- De kleine spoorbaan verkeerde sinds 20 juli 1906 tussen Evendorf en Egetorf.
- De spoorbaan werd op 13 juni 1913 geopend.
- De spoorbaan is ongeveer 57 km lang.
- In 1912 bereikte de Luhebahn in Hütsel zijn defenitieve eindpunt dwars door de Lüneburger Heide.
- Het is een kleinbahn verbinding tussen Hamburg-Lüneburg Soltau.

   Brunautal. Km 52

Brunautal. Km 52

Km 53 Uitrit 43. Bispingen.

- We rijden vlak langs het Landschapspark Iserhatsche Heide met het Iserhatsche jachtslot.
- Het slot is omstreeks 1913 tot 1914 in Zweedse houtstijl voor de Preußischen Kommerzienrat Ernst Nolle gebouwd.
- Van 1929 tot 1986 was het gehele gebied in het bezit van de familie Reemstma.
- Het park is in het bezit van de grootste Baroktuin bestaande met beelden uit ijzer.
- Tevens is het park in het bezit van een echte barok oven voor het smeden van het staal.

Km 65 Uitrit 44. Soltau-Ost.

B71 Soltau.

B71 Munster.

   Wietzenburch.

Wietzenburch.

Km 72 Uitrit 45. Soltau-Süd.	B3 Soltau.	7
	B3 Bergen.	

Soltau

- Als "Curtis Salta" (Hof aan de Salzaue) werd de plaats Soltau gesticht.
- Een Schenkingoorkunde van Ottos de Grote herinnerd hier aan.
- Later werd het dorp "Soltowe" genoemd dat door de roofridders werd gebruikt.
- In het jaar 1511 werd Soltau door een brand verwoest en acht jaar later werd het dorp opnieuw door de Braunscheweigern verwoest.
- Een beduidende geldbron is de Soltauer Terme.
- De baden worden voor verschillende kuren gebruikt.
- Bezienswaardigheden.
- Noord Deutschen Spielzeugmuseums bezit 600m² tentoonstellingsruimten.
- Het Heimatmuseum geeft de geschiedenis van de stad weer.
- Het Vogelpark Walsrode is zeker een bezoek waard.

Km 82 Uitrit 46. Dorfmark.	B440 Visselhövede.	7

Km 88 Uitrit 47. Fallingbostal.	B209 Walsrode.	7

Autosnelweg A7

Deel 3 Walsrode (A27) - ABK Hannover-Ost (A2)

[Deel 1 - Ellun \(Danmark\) - ABD Hamburg \(A23\)](#)

[Deel 2 - ABD Hamburg \(A23\) - ABD Walsrode \(A27\)](#)

[Deel 3 - ABD Walsrode \(A27\) - ABK Hannover-Ost \(A2\)](#)

[Deel 4 - ABK Hannover-Ost \(A2\) - ABD Kassel Süd \(A44\)](#)

[Deel 5 - ABD Kassel Süd \(A44\) - ABD Hattenbacher \(A5-A4\)](#)

[Deel 6 - ABD Hattenbacher - ABD Biebelried \(A3\)](#)

[Deel 7 - ABD Biebelried \(A3\) - ABK Feuchtwangen \(A6\)](#)

[Deel 8 - ABK Feuchtwangen \(A6\) - ABK Ulm \(A8\)](#)

[Deel 9 - ABK Ulm \(A8\) tot einden autosnelweg](#)

[Begin van het document](#)

Km 96 Uitrit 48. Autobahn Dreieck: Walsrode.	7	27 Bremen.	7
	27		

Km 97 Uitrit 49. Westenhloz.	7
-------------------------------------	--

   Allertal. Km 106	Alertal. Km 106 	7
---	--	--

Km 108 Uitrit 50. Schwarmstedt.	B214 Nienburg.	7
	B214 Celle.	

Schwarmstedt

- De stad ligt aan de zuidrand van de Lüneburger Heide.
- Is een kuurplaats voor mensen met hart ziekten.
- De stad is gesticht in de 12de eeuw.
- Om de hoek van de stad komen we het slot Bothmer tegen.
- Het gerestaureerde Herenhuis van het voormalige ridderlandgoed werd in 1715 gebouwd en in 1981 gerestaureerd.
- In 1915 werd de Allerssluis gebouwd.
- De sluizen konden schepen tot 165 meter lengte verwerken wat voor die tijd uniek was.
- Het vrachtverkeer op de rivier de Aller werd in 1968 opgeheven.

Km 116 Uitrit 51. Berkhof.	7
-----------------------------------	--

- In het noorden van de Wedemark liggen de dorpen Berkhof, Plumhof en Sprockhof.
- Berkhof werd al in 1381 genoemd onder Birkenhof.
- Deze omgeving is vooral bekend om zijn Bijencultuur.
- Dit is vooral te danken aan de vele bloeiende heide velden.
- Het natuurgedeelte Rndshorn met het grote trimpad zijn geliefde plekken voor de inwoners van Hannover.
- Opvallend is het stadswapen met de molen van Berkhof (Molen Plumhof).

Km 123 Uitrit 52. Mellendorf.	Wedemark.	7
	Celle.	

Hannover ± 550.000 inwoners

- Hannover is het economisch en bestuurlijk centrum van Nedersaksen met een veelzijdige industrie: metaal, machines, rubber, voedingsmiddelen, textiel auto's (VW, Mercedes), elektrotechniek (IBM, AEG Telefunken), chemie, drukkerij en uitgeverij.
- De stad heeft twee havens aan het Mittelland Kanal en een internationale luchthaven.
- De technische en pedagogische hogeschool, de medische en diergeneeskundige faculteit en opleidingsinstituten voor kerkmuziek en planologie maken Hannover tevens tot educatief centrum.
- Wie oude, schilderachtige wijken zoekt, is in deze moderne stad niet op zijn plaats.
- De Tweede Wereldoorlog heeft zijn tol geëist: van de 1600 vakwerkhuisen overleefden er bijvoorbeeld slechts 30 de bommenregen.
- De vele vormen van hedendaagse kunst op straat, de talrijke fontein, de vele culturele evenementen, de musea en het ruime winkelaanbod bieden de toerist enige compensatie voor het gebrek aan historische monumenten, maar maken van Hannover nog geen echt gezellige stad.
- Voordat dit industrieel bolwerk van het Derde Rijk een prooi werd voor geallieerde bommen, heeft de stad diverse bloeiperioden gekend.

Km 125 Uitrit 53. Autobahn Dreieck: Hannover-Nord.	7	352 Ring aansluiting met	7
	352	de 2	

Km 131 Uitrit 54. Großburgwedel.	7
---	--

Km 138 Uitrit 55. Altwarmbüchen.	7
---	--

Km 139 Uitrit 56. Autobahn Kreuz: Hannover-Kirchhorst	7	37	Hanover – Hildesheim	7
	37	37	Celle.	

Celle ± 72.000 inwoners

- Van de vakwerkstadjes in deze beschrijving is Celle zonder twijfel het mooist.
- In dit deel van Duitsland vinden we geen tweede stadje waar het vakwerk zo kleurrijk is en zo weelderig versierd met houtsnijwerk en inscripties.
- Bovendien is het oude centrum bijna helemaal autovrij, zodat u in alle rust kunt genieten van de gevels, erkertjes, de grappige en vrome spreuken en de uithangborden.
- U kunt zich een zinloze speurtocht naar parkeerruimte in het centrum van Celle besparen.
- Parkeergarages aan de rand en straten in de buitenwijken bieden uitkomst.
- De 'zuidelijke poort van de Lüneburger Heide' is het resultaat van een totaalplan met het hertogelijk slot als uitgangspunt.
- Deze residentie met vier vleugels rond een binnenhof en met kenmerkende halfronde gevels op de dakrand vindt zijn oorsprong in een water burcht, die Otto der Strenge liet bouwen, toen hij van Altencelle naar hier verhuisde.
- De Lüneburgse tak van het Welfengeslacht woonde er tot de lijn uitstierf (1705).

Autosnelweg A7

Deel 4

ABK Hannover-Ost (A2) - ABD Kassel Süd (A44)

[Deel 1 - Ellun \(Danmark\) - ABD Hamburg \(A23\)](#)

[Deel 2 - ABD Hamburg \(A23\) - ABD Walsrode \(A27\)](#)

[Deel 3 - ABD Walsrode \(A27\) - ABK Hannover-Ost \(A2\)](#)

[Deel 4 - ABK Hannover-Ost \(A2\) - ABD Kassel Süd \(A44\)](#)

[Deel 5 - ABD Kassel Süd \(A44\) - ABD Hattenbacher \(A5-A4\)](#)

[Deel 6 - ABD Hattenbacher - ABD Biebelried \(A3\)](#)

[Deel 7 - ABD Biebelried \(A3\) - ABK Feuchtwangen \(A6\)](#)

[Deel 8 - ABK Feuchtwangen \(A6\) - ABK Ulm \(A8\)](#)

[Deel 9 - ABK Ulm \(A8\) tot einden autosnelweg](#)

[Begin van het document](#)

Km 143 Uitrit 57. Autobahn Kreuz: Hannover-Ost.	7	2 Berlijn.	7
	2	2 Köln.	

Bezienswaardigheden van Hannover

- Het Elektrotechnisch Museum met een verzameling ouderwetse elektrische apparaten.
- De 18de eeuwse St. Clemenskirche: een vreemde eend in de bijt met zijn plattegrond van een Grieks kruis.
- Op de westoever vindt u de Schützenfestplatz waar elk jaar in de eerste week van juli het schuttersfeest plaatsvindt: het grootste van Duitsland.
- In het noordoosten van de stad strekt zich het stadsbos Eilenriede uit met aan de westrand de Dierentuin (Zoologische Garten; Adenauer Allee 4), die tot de mooiste van Europa behoort.
- De Berggarten werd als vorstelijke moestuin aangelegd en in 1750 omgevormd tot een botanische tuin.
- De voetgangerszone gaat van hierop twee niveaus richting Hauptbahnhof, een stationsgebouw in de monumentale vormen die kenmerkend zijn voor de eerste levensjaren van het Deutsche Reich.

Km 155 Uitrit 58. Hannover-Anderten.	B65 Hannover.	7
	B65 Sehnde.	

Wülfenrode. Km 158	Wülfenrode. Km 158	7
---------------------------	---------------------------	--

Het voetgangerscentrum van Hannover

- In het geheel vernieuwde centrum is ook gedacht aan de voetganger.
- Verder heeft alles zo zijn eigen plaats in Hannover: winkels (tussen Kröpcke en Stentor), banken en verzekeringskantoren (tussen Georgs- en Aegidientorplatz), overheid (Friedrichswall, Waterlooplatz en Leibnizufer), groothandel (Kurt Schumacher Strasse) en sex (Reitwall bij het plein Am Stentor).
- Woonkernen vindt men vooral rond de oude kerken en natuurlijk om het centrum.
- Van Hannoveranen wordt gezegd, dat zij hun ware gezicht alleen tonen tijdens het Schützenfest en de Hannover Messe.
- Als op deze jaarbeurs de laatste technische snufjes worden getoond, telt de stad net zoveel gasten als inwoners.

Km 161 Uitrit 59. Laatzen.	B443 Laatzen.	7
	B443 Sehnde.	

Hannover (Vervolg)

- Tijdens het bewind van Ernst August (1679-1698) werd Hannover een keurvorstendom.
- Zijn huwelijk met Sophia uit het Engelse huis Stuart bezorgde hun zoon Georg in 1714 de troon van Engeland (George I).
- Aan de personele unie met Engeland kwam een einde toen Queen Victoria de troon besteeg (1837).
- In het (op het Wener Congres) tot koninkrijk verheven Hannover was opvolging in vrouwelijke lijn niet mogelijk.
- In 1866 werd Hannover door Pruisen geannexeerd en tot provincie gemaakt.
- Toen begon, dankzij een explosieve economische en technische ontwikkeling, een derde bloeitijd.
- Het naoorlogse Hannover is het resultaat van een bijzonder goed doordachte planning, vooral op het gebied van het verkeer.
- De ringweg rond de binnenstad heeft vanaf ruime plein en via doorgaande wegen goede verbindingen met de snelwegen A2 en A7.

Km 162 Uitrit 60. Autobahn Dreieck: Hannover-Süd.	7	37 Hildesheim.	7
	37		

Km 177 Uitrit 61. Hildesheim-Drispstedt.	B494 Peine.	7

Hildesheim

- In de 12de eeuw groeide een oude marktnederzetting uit tot de Altstadt en een eeuw later volgde ten zuiden daarvan de Neustadt.
- In de 14de eeuw werd het geheel ommuurd.
- Het erg rommelige stratenplan van Hildesheim getuigt van de 'veelzijdige' ontstaansgeschiedenis.
- Helaas mist de stad hierdoor een echt hart.
- Hildesheim is uitgegroeid tot een moderne industriestad (o.m. elektrotechniek, metaal, tapijten, rubber) met een haven, die via het Stichkanal is verbonden met het Mittelland Kanal.
- De stad is een regionaal winkel-, onderwijs- en cultuurcentrum.

Km 180 Uitrit 62. Hildesheim.	B1 Schellerten.
	7

Hildesheim ± 101.400 inwoners

- Wie geen uitgesproken hekel heeft aan het bezoeken van kerken, mag Hildesheim beslist niet overslaan.
- Deze oude bisschopsstad aan de Inperste werd op 22 maart 1945 zwaar door bommen getroffen en verloor daardoor veel sfeer.
- Maar de stad heeft zijn monumenten zo knap gerestaureerd, dat ze opnieuw mogen gelden als unieke voorbeelden van vroegmiddeleeuwse kerkarchitectuur.
- Hildesheim is een schoolvoorbeeld van een policentrische stad: een stad met diverse kiemcellen.
- De oudste opstond in de 9de eeuw rond een Karolingische domburcht.
- Daarnaast vormden zich in de 10de en 11de eeuw nieuwe kernen rond op heuvels gebouwde kloosters (Michael-, Kreuz-, Mauritius- en Godehardkerk).

 Hildesheim-Börde.	Hildesheim-Börde.
	7

Km 193 Uitrit 63. Derneburg-Salzgitter.	7
--	--

Km 198 Uitrit 64. Autobahn Dreieck: Salzgitter.	7	39	Braunschweig.	7
	39			

Salzgitter ± 110.000 inwoners

- Salzgitter staat op elke kaart met grote letters aangegeven, maar als u tussen Hildesheim en Braunschweig een metropool zoekt, dan vindt u die niet, Salzgitter is namelijk niet één grote stad.
- Het zijn zo'n dertig stadjes en dorpen, die pas in 1942 'verzameld' zijn en negen jaar later de huidige naam kregen.
- Hoewel de stad op sportief en recreatief terrein van alles te bieden heeft, heeft u er als toerist weinig te zoeken.
- Salzgitter is dankzij een uiterst rijke ertslaag (geschat op 2 miljard ton) en een zoutvoorraad in de bodem in de eerste plaats een industriestad met het zwaartepunt in de mijnbouw en de staalindustrie; de hoogovens en pletterijen van Stahlwerk Peine-Salzgitter zijn te bezichtigen.

Km 207 Uitrit 65. Bockenem.	Bockenem.	7

Bockenem ± 12.000 inwoners

- Bockenem aan de Nette is het centrum van de bosrijke streek Ambergau.
- Het heeft door vele stadsbranden weinig oude gebouwen behouden.
- Toen het stadje in 1785 opnieuw in de as werd gelegd besloot men de ommuring af te breken en de stenen te gebruiken voor nieuwe huizen.
- De evangelische Stadtkirche, een laatgotische hallenkerk met kruisribgewelven uit 1403, heeft de tand destijds goed doorstaan.

Km 213 Uitrit 66. Rhüden (Harz)	B82 Goslar.	7

De Harz

- De Harz als vakantiegebied bij Nederlanders het meest bekend en het meest geliefd.
- Dat is niet zo verwonderlijk.
- Op bewoners van 'lage landen' oefenen bergen nu eenmaal een bijzondere aantrekkingskracht uit.
- Echte bergen waren we sinds de Nederlandse grens nog niet tegengekomen.
- Eerst nu we enkele tientallen kilometers van de DDR verwijderd zijn, reiken ze tot ver boven de 500 m.
- De 1000 m wordt alleen in de Ost-Harz in de DDR overschreden.

Km 220 Uitrit 67. Seesen (Harz).	Seesen.	

Seesen

- Is als westelijke poort naar de Harz hooguit een korte stop waard.
- In een voormalig jachtslot van de hertogen van Braunschweig, een vakwerkgebouw aan de Wilhehnsplatz 4, is een Heimatmuseum ondergebracht.
- Er is een werkplaats van een blikslager (Klempnerstube) ingericht; Seesen was één van de eerste plaatsen waar conservenblikken werden gemaakt.
- Verder heeft het museum een fraaie mineralenverzameling en herinneringen aan de familie Stemweg.
- De 13e eeuwse burcht Sehusa aan de overkant van de Wilhelmsplatz is in 1592 omgebouwd tot een eenvoudig renaissanceslot (thans kantongerecht).
- De Andreaskirche aan dit plein is de voormalige slotkerk.
- Tijdens het Sehusa-feest in het eerste weekend van september hullen honderden inwoners van Seesen zich in middeleeuwse kledij om met zang en dans de geschiedenis van het stadje te laten herleven.

   Seesen. Km 223	Seesen. Km 223
---	---

Steinway & Sons

- Timmerman Heinrich Engelhard Steinweg (1797-1871) uit Wolfshagen bouwde in 1836 in Seesen zijn eerste piano.
- Veertien jaar later emigreerde hij naar Amerika, waar hij in 1853 een pianofabriek stichtte, wie bij het bedrijf een piano kocht, kon van dochter Doretta les krijgen.
- De firma naam werd in 1864 verengelt tot Stemway & Sons.
- De New Yorkse klavierbouwers boekten een doorslaggevend succes toen hun instrumenten tijdens de wereldtentoonstelling in Parijs in 1867 werden onderscheiden.
- Niet veel later speelden alle grote componisten van die tijd op een Stemway: Liszt, Mahler, Richard Strauss en Rubenstein.
- Richard Wagner stuurde het bedrijf in 1875 een persoonlijk bedankje.
- Hij schreef dat de prachtige vleugel eigenlijk een beter pianist verdiende dan hij zelf was.
- Een pianofabriek die Steinweg reeds vóór zijn emigratie in Braunschweig had gevestigd, bleef onder leiding van zijn oudste zoon bestaan.
- Hij werd eind 19de eeuw door de familie Grotrian overgenomen.
- De piano's van Grotrian-Steinweg zijn wellicht minder bekend, maar genieten bij kenners een minstens, zo goede reputatie als de Steinways.

Km 233 Uitrit 68. Echte.	7
---------------------------------	--

Km 242 Uitrit 69. Northeim-Nord.	B3 Einbeck. B3 Northeim.	7
---	-------------------------------------	--

Km 247 Uitrit 70. Northeim-West.	B241	Moringen.	7
	B241	Northeim.	

Northeim ± 33.700 inwoners

- Waar de Rhume uitmondt in de Leine ligt Northeim.
- In de binnenstad is het één en al vakwerk wat de klok slaat.
- Maar niet alle vakwerk is oud.
- Een flink deel van het woningbestand is pas na een grote brand in 1832 gebouwd.
- De oudere panden pikt u er snel uit door hun rijkere houtsnijwerk en beschilderingen.
- Bovendien zijn ze vaak voorzien van vrome opschriften en is het bouwjaar vermeld.
- De mooiste oude huizen vindt u aan de Breite Strasse (31 en 37), Hagenstrasse (10 en 12)., Entenmarkt (3 en 15), Am Munster (15) en Stubenstrasse.
- Het centrale punt is het winkelcentrum Grafenhof, dat in naam herinnert aan de kiemcel van Northeim: een grafelijk slot, dat in de 12de eeuw een klooster werd.
- Na de Reformatie zette het verval in: de gebouwen werden vervangen en kregen andere functies.

Km 225 Uitrit 71. Nörten-Hardenberg.	B446	Uslar.	7
	B446	Nörten-Hardenberg.	

Nörten-Hardenberg

- 11 km ten noorden van Göttingen, wordt beheerst door de ruïne van de vesting Hardenberg.
- Deze werd reeds in de 10de eeuw door keizer Otto I gebouwd ten behoeve van zijn zoon, de latere aartsbisschop van Mainz.
- In de 13de eeuw kregen de heren van Hardenberg de burcht van de bisschop in bezit.
- Ze woonden er tot in de 17de eeuw, waarna het gebouw in verval raakte.

Km 264 Uitrit 72. Autobahn Kreuz: Göttingen-Nord.	7	388 Göttingen.	7
	388		

Plesseburg

- Een wandelpad doorkruist het bosrijke heuvelland ten noordoosten van Göttingen en voert langs de ruïne van de Plesseburg (kortste route vanaf Reyershausen).
- Waar een prehistorische vluchtburcht gestaan moet hebben, bouwde bisschop Meinwerk van Paderborn in de 11^e eeuw een versterking met zicht op het Leinedal en omgeving.
- De burcht ging vaak in andere handen over.
- In het midden staan de resten van de bergvrede met zijn 4 m dikke muren en zijn hoge deur, die alleen met een ladder te bereiken was.

Km 268 Uitrit 73. Göttingen.	B3 Göttingen.	7
-------------------------------------	----------------------	--

Göttingen

 ± 138.000 inwoners

- Göttingen geniet vooral bekendheid door zijn gezaghebbende universiteit, die al dertig Nobelprijswinnaars voortbracht.
- Een halve eeuw na de stichting door keurvorst Georg August van Hannover in 1734 was de universiteit van Göttingen de grootste van Duitsland: de kleine 30.000 studenten die tegenwoordig de hogeschool of één van de andere wetenschappelijke academies en instituten bezoeken, leveren een bepalende bijdrage aan de sfeer in de stad.
- De meeste industriële activiteiten hebben direct of indirect met de hier gedoeerde vakken te maken: bijvoorbeeld atoomfysica, optische industrie en de productie van precisieapparatuur.
- Voordat Göttingen een educatief bolwerk werd, stond de handel centraal.
- De welvarende Hanzestad groeide zo snel, dat de 13de eeuwse ommuring honderd jaar later al te krap was.
- De 14de eeuwse wallen functioneren tegenwoordig als groene wandelroute rond de binnenstad.

Göttingen. Km 272	Göttingen. Km 272	7
--------------------------	--------------------------	--

Km 276 Uitrit 74 Autobahn Dreieck: Drammetal.	7 38	38 Halle – Leipzig – Dresden	7
--	---	--	--

Hessische Bergland

- De belangrijkste ingrediënten van het Hessische Bergland zijn landerijen, burchten, bomen, bronnen, vulkanische bergen, vakwerkhuizen en nog eens vakwerkhuizen niet voor niets konden de gebroeders Grimm in de 19de eeuw in dit gebied hun sprookjes optekenen.
- Van het kasteel van Sreinau in het zuiden tot het grote Rheinhardswald in het uiterste noorden vonden de twee letterkundigen in deze omgeving een rijke inspiratiebron voor hun romantische verhalen.
- Door de – vooral sinds de Tweede Wereldoorlog – geïsoleerde ligging is het gebied economisch weinig geëxploiteerd, waardoor u nog steeds kunt proeven van de enigszins sprookjesachtige sfeer.
- Deze streek tegen de voormalige grens met de DDR wordt niet zo druk bezocht.
- Alleen de steden Kassel, Fulda, Arolsen en Bad Wildungen en het gebied rond de Eder Stausee en de Vogelsberg genieten enige bekendheid.
- Sommigen noemen de beboste streek saai, maar de liefhebber van rust krijgt er volop waar voor zijn geld.

Km 286 Uitrit 75.
Hannoversch Münden-
Hedemünde.

Münden

- In deze stad in Niedersachsen vloeien de rivieren de Fulda en de Werra samen.
- Hiervandaan stroomt hun water onder de naam Weser verder naar de Noordzee.
- De vermaarde wereldreiziger Alexander von Humboldt (1769-1859) rekende Münden tot de zeven mooiste steden ter wereld.
- Hoewel het met zijn vele vakwerkhuizen zeker niet onaantrekkelijk genoemd kan worden, is dat toch wel wat overdreven.
- Het stadje met ± 25.000 inwoners wordt ook wel aangeduid als 'Hannoverisch Münden' of kortweg 'Hann. Münden'.
- Bij de plaats bevindt zich een rotsdrempel in de Werra, waar alle scheepsladingen in vroeger tijden moesten worden overgeslagen.
- De in 1175 gestichte nederzetting werd rijk door de handel die hieruit voortvloeyde.

Km 298 Uitrit 76. Hannoversch Münden- Luttersberg.	B496 Hannoversch Münden.	7
---	---------------------------------	--

Het dal van de Werra

- Als u de Werra stroomopwaarts volgt, leidt enkele kilometers van Münden een weg in zuidelijke richting naar het Kneipp-kuuroord Ziegenhagen.
- Bij het vakantieplaatsje ligt een sprookjestuin aan de noordrand van het Kaufunger Wald.
- De omgeving van het stadje Witzenhausen ± 18.500 inwoners, ongeveer 10 km verder richting Eschwege, is bekend om zijn kersenboomgaarden.
- In het voorjaar geven ze de omgeving een betoverend uiterlijk.
- Tijdens de `Kesperkirmes' (begin juli) wordt bij de fontein op de markt gratis kersensap geschonken.
- Naast de vakwerkhuisen en de resten van de 13de eeuwse stadsmuur is de 15de eeuwse Liebfraukirche met haar mooie gotische kansel de belangrijkste bezienswaardigheid.

Km 307 Uitrit 77. Kassel-Nord.	7
---	--

Km 308 Uitrit 78 Autobahn Dreieck: Kassel-Ost.	7	Kassel.	7
	B7	B7 Lohfelden.	

Kassel

Brüder Grimm Museum

- Hier is een verzameling geïllustreerde sprookjesboeken te zien van de in Hanau geboren taalkundigen Jakob en Wilhelm Grimm (ca. 1785-1860).
- Ook krijgt u een indruk van het leven van deze schrijvers, die hier in het begin van de romantiek hun belangrijkste werk publiceerden.
- Zij tekenden verhalen als `Doornroosje' en `Assepoester' op uit de mond van Hessense families, waarna ze de tekst bewerkten om ze voor een groot publiek toegankelijk te maken.
- De wetenschappelijk en politiek actieve broers schreven ook een omvangrijk Duits woordenboek.
- Het gebouw van het Grimm Museum is Schloss Bellevue, de vroegere sterrenwacht bij de Karlsau.

Km 311 Uitrit 79 Autobahn Kreuz: Kassel-Mitte.	7		
	49		7

Kassel ± 200.000 inwoners

- Deze drukke stad (aan de Fulda) met is het culturele en economische centrum van Noord-Hessen.
- Hier bevindt zich belangrijke industrie, zoals de locomotievenfabriek van (Thyssen-) Henschel en de Volkswagenfabriek in stadsdeel Baunatal.
- De universiteit trekt ruim 8000 studenten en de Hessische Rundfunk heeft er een groot studiocomplex.
- Ondanks het grauwe karakter van de binnenstad is Kassel beslist een bezoek waard.
- De in de oorlog zwaar beschadigde stad ligt erg mooi in het Fuldadal.
- Met grote parken en plantsoenen sluit de stad fraai aan bij het omringende landschap.
- In het westen van Kassel klimt het beroemde park Wilhelmshöhe met zijn kastelen, fonteinen en watervallen tegen de heuvels van het Habichtswald op.
- Het prachtige barokke park Karlsaue in het zuidoosten van de stad scheidt het centrum van de Fulda.
- Kassel heeft een grote reputatie op het gebied van de kunsten.
- De Hessense landgraven die aan de Fulda hun domicilie hadden, verzamelden vanaf de 17de eeuw enorme kunstschaten (te bezichtigen in Schloss Wilhelmshöhe), de gebroeders Grimm werkten er in de 19^e eeuw aan hun wereldberoemde sprookjes en tegenwoordig is Kassel de stad van de 'Documenta'.
- Deze grote tentoonstelling van hedendaagse kunst wordt elke vijfjaar in de stad georganiseerd.
- Overal in Kassel heeft dit 'Museum voor 100 dagen' zijn sporen nagelaten.

 Kassel. Km 312	Kassel. Km 312
---	---

Autosnelweg A7

Deel 5

ABD Kassel Süd A44 - ABD Hattenbacher A5-A4

[Deel 1 - Ellun \(Danmark\) - ABD Hamburg \(A23\)](#)

[Deel 2 - ABD Hamburg \(A23\) - ABD Walsrode \(A27\)](#)

[Deel 3 - ABD Walsrode \(A27\) - ABK Hannover-Ost \(A2\)](#)

[Deel 4 - ABK Hannover-Ost \(A2\) - ABD Kassel Süd \(A44\)](#)

[Deel 5 - ABD Kassel Süd \(A44\) - ABD Hattenbacher \(A5-A4\)](#)

[Deel 6 - ABD Hattenbacher - ABD Biebelried \(A3\)](#)

[Deel 7 - ABD Biebelried \(A3\) - ABK Feuchtwangen \(A6\)](#)

[Deel 8 - ABK Feuchtwangen \(A6\) - ABK Ulm \(A8\)](#)

[Deel 9 - ABK Ulm \(A8\) tot einden autosnelweg](#)

[Begin van het document](#)

Km 313 Uitrit 80. Autobahn Dreieck: Kassel-Süd.	7	44 Dortmund.	7
	44		

Km 321 Uitrit 81. Cuxhaven.	7
------------------------------------	--

Cuxhaven

- Ligt tussen de natuurparken Habichtswald en Meißner-Kaufunger Wald aan de rivier de Fulda.
- De Fulda is 218 km lang en daarmee de langste rivier in de deelstaat Hessen.
- De rivier omvat een stroomgebied van 6932 km².
- De Fulda ontspringt in het Hessische Rhön aan de Wasserkuppe en eindigt tussen het Kaufunger Wald en het Reinhardswald in de drie rivierenstad Hann-Münden (Niedersachsen).
- Daar ontstaat uit de samenvloeiing van de Fulda de Werra de Weser die in de Noordzee stroomt.

Km 330 Uitrit 82. Melsungen.	B253 Wabern.	7
	B253 Melsungen.	

Km 335 Uitrit 83. Malsfeld.	7
------------------------------------	--

Malsfeld

- Malsfeld ligt aan het zogenaamde Niederhessische Burgenland.
- Aan de oostkant aan het oude Chattenlandes een oud Deutsche Siedlungsgebiet.
- Volgens de oorkonde werd de plaats voor het eerst in 1197 door paus Coelestin III genoemd.
- In 1253 kwam de plaats in het bezit van het klooster Breitenau.
- De rechten had de familie Hebel und von Falkenberg.
- In 1520 stierf de familie uit en werd het een landesbezit.
- In 1872 werd de spoorbaan Malsfeld naar Homberg aangelegd.

   Hasselberg. Km 340	Hasselberg. Km 340 	7
---	---	--

Km 344 Uitrit 84. Homberg (Efze).	B323 Homberg (Efze).	7
--	-----------------------------	--

Homberg (an der Efze) ± 14.000 inwoners

- Dit karakteristieke Hessische stadje met ligt aan de voet van een basaltberg met een oorspronkelijk 13de eeuwse burchtruïne.
- Het kwam tot ontwikkeling door zijn ligging aan de 'Lange Strasse', de handelsroute tussen Kassel en Frankfurt.
- In 1526 werd op de 'Homberger Synode' besloten dat Hessen officieel protestants zou worden.
- De synode onder leiding van landgraaf Philipp de Grootmoedige vond plaats in de Marienkirche, een gotische hallenkerk met een torenspits en galerij uit de Renaissance.
- Van de vele vakwerkhuisen aan het marktplein is het in 1480 gebouwde, sterk naar voren uitkragende Gasthaus zur Krone een van de fraaiste.
- Het Heimatmuseum in het 16de eeuwse Hochzeitshaus (Pfarrstrasse 26).
- In het Kyffhäuser Museum is een verzameling vlaggen, wapens en uniformen te bezichtigen.
- Binnen de gemeentegrenzen van Homberg zijn 29 wandelroutes uitgezet.
- De meeste leiden door het Knüllwald ten oosten en het Knüllgebirge ten zuiden van het stadje.
- Deze namen zijn waarschijnlijk afgeleid van het werkwoord 'Knüllen', wat zoiets betekent als 'opeenhopen'.
- Rond de in het woud gelegen Aschenberg (524 m) en het Knüllköpfchen (634 m) in het gebergte, liggen heel wat beboste heuveltopjes.
- Het hoogste punt van het Knüllgebirge, de 636 m hoge Erzenberg, ligt ongeveer 10 km ten westen van Bad Hersfeld.
- In Wildpark Knüll lopen vele soorten herten.
- Het ligt bij Frielendorf, ten zuidwesten van Homberg.

Km 359 Uitrit 85. Hersfeld-Neuenstein.		7
	B324	

Bad Hersfeld ± 30.000 inwoners

- Deze interessante industriestad met tussen Fulda en Kassel ontwikkelde zich dankzij veel historische gebouwen en enkele mineraalhoudende bronnen in de 20ste eeuw tot een waar toeristenoord.
- De belangrijkste bezienswaardigheid van deze plaats is het klooster.
- Deze Benediktinerabtei St. Wigbert, St. Simon und Juda werd al in de 8ste eeuw gesticht door bisschop Lidlus uit Mainz.
- De romaanse kerk die de oorspronkelijke moest vervangen, werd in 1144 in aanwezigheid van keizer Konrad III gewijd.
- De resten doen elke juli en augustus dienst als sfeervol openluchttheater voor de Hersfelder Festspiele.
- Een deel van de 12de eeuwse stadsmuur staat nog overeind.
- In het stadje staan behalve deze souvenirs uit de Middeleeuwen veel vakwerkhuisen en monsterlijke warenhuizen uit de jaren zestig.
- Aan de Kirchplatz staat het mooie Küsterhaus uit 1480.
- Het raadhuis is eind 16de eeuw aan hetzelfde plein opgetrokken in de stijl van de Weserrenaissance.
- Het Städtische Museum naast het klooster toont voorwerpen uit het verleden van Hersfeld.

Km 367 Uitrit 89. Autobahn Dreieck: Kirchheimer.	7	4	Dresden.	7
	4	7	Heerlen.	

Bouwen met hout en leem

- Nergens in Duitsland staan zo veel en zulke gevarieerde vakwerkhuizen als in Hessen, hier zijn ze niet alleen zwart en wit, maar komt u ook rode, gele, bruine en blauwe tegen.
- Deze bouwwijze met hout en leem werd echter pas in de 14de eeuw overgenomen uit Italië.
- De meeste bewaard gebleven vakwerk gebouwen zijn neergezet na de Dertigjarige Oorlog (1618-1648), toen er veel verwoest was.
- Het principe van de vakwerkconstructie wordt ook toegepast bij de bruggenbouw.
- Balken en staven worden in recht- en driehoeken verbonden tot een onwrikbaar geheel.
- Verdieping voor verdieping verbinden de timmerlieden de horizontale regels, de verticale stijlen en de schuine schoren tot een stevig raamwerk.
- De gaten worden daarna opgevuld met een vlechtwerk van takjes en leem, het vitswerk, of soms met bakstenen.
- Traditioneel wordt de leem witgekalkt en maakt men de balken bruin met een mengsel van ossenbloed en kleurstof.
- Er kan ook zwarte of rode beits gebruikt worden, en in katholieke gebieden blauwe verf (de kleur van de heilige maagd).
- De bewoners voegen vaak (bijbel)spreuken en in de balken uitgesneden figuren toe.
- De figuur van de levensboom in de muren symboliseerde de kennis van goed en kwaad.
- Aan het begin van de 16de eeuw ontstond uit een hechte steunconstructie de vorm van de Wilde Mann Bewoners dachten er krachten aan te ontlenen waardoor de Wilde Mann meer en meer toegepast werd.
- In de 17de en 18de eeuw ontstonden in Hessen steeds ingewikkelder uitvoeringen, waarna in de barok de sierlijke 4de vorm ontstond.
- Op veel panden treft u de letters C+M+B aan, op 6 januari trekken gelovige burgers door de dorpen en steden en krijgen deze initialen van de drie koningen Caspar, Melchior en Balthasar op deuren en balken, ze moeten de bewoners wijsheid schenken.

Km 368 Uitrit 87.

B454 Frielingen.

Autosnelweg A7

Deel 6 ABD Hattenbacher - ABD Biebelried (A3)

[Deel 1 - Ellun \(Danmark\) - ABD Hamburg \(A23\)](#)

[Deel 2 - ABD Hamburg \(A23\) - ABD Walsrode \(A27\)](#)

[Deel 3 - ABD Walsrode \(A27\) - ABK Hannover-Ost \(A2\)](#)

[Deel 4 - ABK Hannover-Ost \(A2\) - ABD Kassel Süd \(A44\)](#)

[Deel 5 - ABD Kassel Süd \(A44\) - ABD Hattenbacher \(A5-A4\)](#)

[Deel 6 - ABD Hattenbacher - ABD Biebelried \(A3\)](#)

[Deel 7 - ABD Biebelried \(A3\) - ABK Feuchtwangen \(A6\)](#)

[Deel 8 - ABK Feuchtwangen \(A6\) - ABK Ulm \(A8\)](#)

[Deel 9 - ABK Ulm \(A8\) tot einden autosnelweg](#)

[Begin van het document](#)

Km 372 Uitrit 88. Autobahn Dreieck: Hattenbacher.	4	4 Heerlen.	7
	5	5 Würzburg.	

- Hattenbacher Dreieck is het centrale verkeersknooppunt in het Duitse Autobahnnet.
- Het Dreieck verbindt het dorp Hattenbach, Niederaula en Bad Hersfeld.
- Hier komt de A5 samen met de A7 en naar het noorden lopende A4 naar Dresden.
- Oorspronkelijk was hier een ABK (Autobahnkruis) gepland maar het gedeelte naar Olpe werd nooit gebouwd.
- Het Dreieck is als een trompet aangelegd en erg gevaarlijk bij een te hoge snelheid.

Km 534 Uitrit 89. Niederaula.	B62 Ansfeld.	7
	B62 Niederaula.	

   Großenmoor.	Großenmoor. 	7
---	---	--

Km 549 Uitrit 90. Hünfeld-Schlitz.	7
---	--

Km 559 Uitrit 91. Fulda-Nord.	B27 Petersberg – Fuda.	7
	B27 Hünfeld.	

Fulda ± 45.000 inwoners

- De prachtige domkerk in het centrum van deze barokke bisschopsstad aan het riviertje de Fulda mag geen bezoeker van het Hessische Bergland missen.
- De abt Sturmius stichtte er in opdracht van Bonifatius in 774 een klooster.
- Het werd een belangrijk bedevaartcentrum toen de tien jaar later bij Dokkum vermoorde Wynfrith Bonifatius in de kloosterkerk begraven werd.
- Het benedictijnenklooster en zijn gereputeerde school speelden een belangrijke rol in het Duitse culturele leven.
- Hier werd begin 9^e eeuw het Hildebrandslied opgetekend, een heldenlied in de volkstaal over de strijd tussen een vader en een zoon.
- Tijdens de Reformatie en de Dertigjarige Oorlog verloor de plaats die zich bij het klooster had ontwikkeld aan invloed.
- In de 18^e eeuw volgde een misschien nog wel grotere bloeitijd.
- Vooral dankzij abt Adalbert von Schleiffras (1660-1713) begonnen aan het begin van die eeuw meerdere prestigieuze bouwprojecten in barokstijl.
- Tussen 1764 en 1789 maakte de porseleinfabriek van Fulda naam met producten van hoge kwaliteit.
- Nadat de meeste bezittingen van de kerk afgenomen werden tijdens de secularisatie, werd de stad in de 19de eeuw eerst ingelijfd bij Kurhessen.

Km 571 Uitrit 93. Autobahn Kreuz: Fulda-Süd - Eichenzell	7	66 Hanau.	7
	66		

   Uttrichthausen.	Uttrichthausen. 	7
--	--	--

Km 590 Uitrit 94. Bad Brückenau-Volkers.	7
---	--

Km 598 Uitrit 95. Brückenau-Wildflecken.	B286 Bad Kissengen.	7

 Rhön. Km 603	Rhön. Km 603 7
---	--

Km 612 Uitrit 96. Bad Kissingen-Oberthal.	7
--	--

Km 621 Uitrit 97. Hammelburg.	B287 Hammelburg.	7
--	-------------------------	--

Km 631 Uitrit 98. Schweinfurt.	B303 Schweinfurt.	7
---	--------------------------	--

Km 639 Uitrit 99. Autobahn Kreuz: Schweinfurt-Werneck	7	Aansluiting met de 70 richting Schweinfurt ABK Bamberg naar ABD	7
	70	Bayreuth 9	

 Riedener Wald.	Riedener Wald. 7
---	--

Km 652 Uitrit 100. Gramschetzer Wald.	7
--	--

Vogelsberg

- Dit vulkanische gebergte tussen Fulda en Giessen is geknipt voor liefhebbers van een rustig en ruig natuurgebied.
- De kern van het gebergte wordt gevormd door de ten oosten van Schotten gelegen basaltkegels die deel uitmaken van het natuurpark Hoher Vogelsberg.
- Het hoogste punt in dat gebied is de 774 m hoge Taufstein, met zijn uitkijktoren een geliefd doel voor een dagtocht.
- De Vogelsberg ontstond zo'n 50 miljoen jaar geleden in het Tertiair, toen de aardkorst hier openbarstte en over een gebied van ongeveer 2500 km² lava werd verspreid.
- De basaltrotsen die na afkoeling ontstonden, zijn al eeuwenlang bedekt met gemengde wouden, vochtige weidevelden en veenmoerassen.
- Reeds in de Prehistorie was het hoogste gedeelte bewoond.

Km 659 Uitrit 101. Würzburg-Estenfeid.	B19 Würzburg. B19 Estenfeid.	7
---	---	--

Autosnelweg A7

Deel 7 ABD Biebelried (A3) - ABK Feuchtwangen (A6)

[Deel 1 - Ellun \(Danmark\) - ABD Hamburg \(A23\)](#)

[Deel 2 - ABD Hamburg \(A23\) - ABD Walsrode \(A27\)](#)

[Deel 3 - ABD Walsrode \(A27\) - ABK Hannover-Ost \(A2\)](#)

[Deel 4 - ABK Hannover-Ost \(A2\) - ABD Kassel Süd \(A44\)](#)

[Deel 5 - ABD Kassel Süd \(A44\) - ABD Hattenbacher \(A5-A4\)](#)

[Deel 6 - ABD Hattenbacher - ABD Biebelried \(A3\)](#)

[Deel 7 - ABD Biebelried \(A3\) - ABK Feuchtwangen \(A6\)](#)

[Deel 8 - ABK Feuchtwangen \(A6\) - ABK Ulm \(A8\)](#)

[Deel 9 - ABK Ulm \(A8\) tot einden autosnelweg](#)

[Begin van het document](#)

Km 659 Uitrit 102. Autobahn Kreuz: Biebelried.	7	3	Frankfurt – Arnhem.	7
	3	3	Nürnberg – Passau.	

Bocksbeugelstrasse

- Voor wijnliefhebbers is een tochtje langs de zogenaamde Bocksbeutelstraße de moeite waard.
- De route leidt langs leuke dorpjes als Sulzfeld am Main en Dettelbach.
- Onderweg passeert u heuvelachtige wijnvelden, maar ook wat industrie.
- Het Schloß Veitshöchheim, dichtbij de Main, ligt acht kilometer van Würzburg en was van 1682 tot aan de secularisatie van 1803 de zomerresidentie van de bisschoppen.

Franken

- Tussen de glooiende wijngaarden en beboste heuvels duiken schilderachtige dorpen en stadjes op.
- Huizen met felrode daken en vakwerk sieren deze streek met indrukwekkende steden zoals Würzburg, Bamberg, Nürnberg en Bayreuth.
- Fraai zijn de bisschoppelijke residenties, de kloosters, kerken en kastelen.
- De Romantische Straße voert langs middeleeuwse stadjes met als hoogtepunt Rothenburg ob der Tauber en Dinkelsbühl.
- In gezellige Weinstuben worden Frankenwijn en speciale biersoorten van lokale brouwerijen geserveerd.
- Uitgestrekte natuur gebieden zoals het Altmühltal, de Fränkische Schweiz en het Fichtelgebirge zijn een genot voor wandelaars en fietsers.

Romantische Strasse

- Min of meer parallel aan de snelweg loopt de Romantische Strasse.
- Een eerste klas toeristische route.
- Ze vormt de verbinding tussen de Alpen bij Füssen en de Main bij Würzburg.
- Het charmante van deze route ligt in de afwisseling tussen lieflijk landschap en de vele middeleeuwse stadjes als : Bad Mergentheim, Creglingen, Rothenburg, Feuchtwangen, Dinkelsbühl, Nordlingen en Donauworth.

Km 672 Uitrit 103. Kitzingen.	B8 Würzburg.	7
	B8 Bad Kitzingen.	

Bad Kitzingen

- Onder de 'groten der aarde' waren koning Ludwig II, Otto von Bismarck, tsaar Alexander en zijn echtgenote en vele andere illustere personen.
- Later volgden Tolstoj, baron Rothschild en Franz Jozef van Oostenrijk.
- De statige, witgepleisterde paviljoens, opgetrokken in classicistische stijl, geven het kuuroord Bad Kitzingen ± 22.000 inwoners een voor- naam en waardig karakter.
- Het stadje ligt in het dal van de Frankische Saale in de zuidelijke uitlopers van de Rhön.
- De geneeskrachtige bronnen die omstreeks 1740 door de bisschoppen van Würzburg werden ontdekt, gaven Bad Kitzingen een geheel nieuwe impuls.
- Uit die tijd stammen de brongebouwen Pander, Maxbrunnen, Rakoczy en de buiten het centrum gelegen Obere en Untere Saline.
- Toch waren de bisschoppen eigenlijk niet de eersten die de geneeskrachtige bronnen ontdekt hadden.
- Al bijna 1200 jaar geleden maakten mensen gebruik van de zoutbronnen die dicht bij Kitzingen gevonden werden.
- In de 16de eeuw maakte de arts Thomas Erastus melding van de geneeskrachtige werking van het zout en omstreeks 1595 sloeg bisschop Julius von Echter er permanent zijn bivak op.
- De 19de eeuw zorgde voor een belangrijke opmars.
- Omstreeks 1870 werd het eerste badhuis gebouwd, waarna allerlei binnen- en buitenlandse vorsten het kuuroord een bezoek brachten.

Km 685 Uitrit 104. Marktbreit.	7
---	--

Marktbreit

- Marktbreit is een van de vele Frankische stadjes die het gezicht van het verleden vast heeft kunnen houden.
- Bezienswaardigheden zijn de veel gefotografeerde "Malerwinkel" (Schilderswinkel) bij de stadspoort.
- Het Gasthaus "Zumlöwen " dateert uit 1450.

Km 693 Uitrit 105. Gollhofen.	B13 Ochsenfurt. B13 Uffenheim.	7
--	---	---

Bad Mergentheim ± 20.000 inwoners.

- Gelegen aan de "Romantische Strasse" in het Tauberdal.
- Bekend kurort voor gal-, lever-, maag- en darmklachten.
- Bezienswaardigheden: het Deutschorden Schloss uit de 16de eeuw, de Slotkerk, het Raadhuis uit de 16de eeuw, Mariakerk en de Basiliek uit de 14de eeuw en nog vele bouwwerken en gedenktekens.

Km 703 Uitrit 106. Uffenheim-Lang.	7
---	---

Creglingen

- Eveneens aan de "Romantische Strasse" gelegen.
- Erkend "Erholungsort", vanwege de zuivere lucht.
- Bezienswaardigheden:
- Het vingerhoed- en brandweermuseum, het wereldberoemde Riemenschneideraltaar.

 Ohrenbach. Km 706	Ohrenbach. Km 706 	7
--	--	---

Km 711 Uitrit 107. Bad Windsheim.	B470 Bad Windsheim.	7
--	----------------------------	---

Bad Windsheim

- De stad met Duitslands sterkste Solequelle (26,5% zout).
- Hier wordt gezondheid groot geschreven.
- De mooie oude Reichsstadt met het prachtige Rathaus met de Keizerzaal.
- De Seekapelle en het Frankische Freilandmuseum.
- De stad met de historische Bauernhausen.

Km 720 Uitrit 108. Rothenburg o.t.	Burgenstraße	7
	Lehrberg.	

Rothenburg ob der Tauber ± 13.000 inwoners

- Ook Rothenburg ob der Tauber dankt haar ontstaan aan een middeleeuwse burcht, het stadje ligt aan het riviertje de Tauber en is echt een middeleeuws juweeltje.
- Helaas speelt het massatoerisme hier gretig op in en is het er in de zomer erg druk.
- Wie in een ander jaargetijde Rothenburg een bezoek brengt, heeft het stadje voor zichzelf.
- De vijf stadspoorten vormen de toegang tot het geheel ommuurde stadje.
- Dit is de buitenste vestingmuur uit de 14de eeuw, de eerste stadsmuur uit de 12de eeuw is voor een groot deel afgebroken.
- Uit deze laatste periode stammen nog de Weiße Turm en de Markusturm.
- Daarachter ligt het Marktplatz, opgefleurd met vakwerkhuisen in alle soorten en maten.
- Van het Rathaus valt direct de 60 meter hoge gotische toren op.
- Uit diezelfde stijlperiode dateert de hoge trapgevel.
- Later zijn in renaissancistische stijl de arcaden en erkers met torentjes toegevoegd.
- In de Historiengewölbe krijgt u een overzicht van de Dertigjarige Oorlog.
- Een opmerkelijke plaats aan het plein neemt de Ratstrinkstube in, een gelagkamer met een fraai uurwerk.
- De sobere St. Jakobskirche, schuin achter het raadhuis, wordt voornamelijk bezocht vanwege het prachtige gotische altaar van Tilman Riemenschneider.
- Deze beeldhouwer was een genie op het gebied van houtsnijwerk en heeft overal in Franken zijn sporen nagelaten.
- De Klingenbastei is een 15de eeuwse vesting en ligt verscholen achter de stadspoort, in de vesting is de Wolfgangskirche opgenomen.
- Via de walgang in zuidelijke richting komt u uit bij het Reichstadtmuseum met geschiedkundige verzamelingen.
- Van de eens zo trotse burcht is slechts de Blasiuskapelle bewaard gebleven, die u via de Burggarten kunt bereiken.

Km 734 Uitrit 109.

- Schillingsfurst, eens Residenzstadt en thans een door de staat erkent Erholungsort, ligt midden in het Natuurpark Frankenhöhe.
- Als waarteken geldt het Barokslot van het huis Hohenlohe.

Autosnelweg A7

Deel 8 ABK Fechtwangen (A6) - ABK Ulm (A8)

[Deel 1 - Ellun \(Danmark\) - ABD Hamburg \(A23\)](#)

[Deel 2 - ABD Hamburg \(A23\) - ABD Walsrode \(A27\)](#)

[Deel 3 - ABD Walsrode \(A27\) - ABK Hannover-Ost \(A2\)](#)

[Deel 4 - ABK Hannover-Ost \(A2\) - ABD Kassel Süd \(A44\)](#)

[Deel 5 - ABD Kassel Süd \(A44\) - ABD Hattenbacher \(A5-A4\)](#)

[Deel 6 - ABD Hattenbacher - ABD Biebelried \(A3\)](#)

[Deel 7 - ABD Biebelried \(A3\) - ABK Fechtwangen \(A6\)](#)

[Deel 8 - ABK Fechtwangen \(A6\) - ABK Ulm \(A8\)](#)

[Deel 9 - ABK Ulm \(A8\) tot einden autosnelweg](#)

[Begin van het document](#)

Km 741 Uitrit 110. Autobahn Kreuz: Feuchtwangen-Grailsheim	7	6	Heilbron	7
	6	6	Ansbach – Amberg	

Km 745 Uitrit 111. Feuchtwangen.	Feuchtwangen.	7
---	----------------------	--

Feuchtwangen

- Mooi stadsgezicht vanaf de grote middeleeuwse markt, waar rondom heen middeleeuwse herenhuizen en de machtige stiftskerke.
- Bovendien erkend als "Erholungs"-stad en bekend om z'n Frankische gastronomie.
- Het Romantische Kreuzgang aan het kerkplein wordt elk jaar gebruikt als achtergrond voor de jaarlijkse Sommerfestspiele ;
- Een bezoek aan het handwerkmuseum in de binnenstad is zeker de moeite waard.

Km 756 Uitrit 112. Dinkelsbühl-Fichten.	Dinkelsbühl.	7
--	---------------------	--

Dinkelsbühl

 ± 11.000 inwoners

- Op 400 meter hoogte ligt aan de rivier de Wornitz het piepkleine stadje Dinkelsbühl.
- Deze plaats aan de Romantische Straße trekt jaarlijks vele toeristen, zodat het merendeel van de bevolking van het toerisme afhankelijk is.
- Het middeleeuwse karakter van deze voormalige Freie Reichsstadt wordt voor een deel bepaald door de sterke verdedigingsmuur en vestingwal met vier poorten en massieve torens.
- Via de Romantische Straße en de Wornitzstraße steekt u de Wornitz over, waarna u via de 13de eeuwse Wornitzer Tor het oudste gedeelte van het stadje bereikt.
- De huizen met vakwerk en fraaie trapgevels aan het Marktplatz vormen het centrum van de plaats.
- Hier staat ook de St. Georgkirche, een laatgotische hallenkerk uit het einde van de 15^e eeuw met een helder interieur.
- Van het laatgotische karakter zijn onder meer de kruisgewelven bewaard gebleven.
- Ook het Alter Rathaus aan het Altrathausplatz mag er zijn.
- Op het plein staat een fontein.

 Ellwanger Bergen.	Ellwanger Bergen. 	7
--	--	--

Aan de Romantische Strasse strekt zich het Schwäbische Wald uit.

- Het is een verzameling van een aantal gebergten.
- Het Welzheimerwald.
- Het Musshardtergebergte.
- Ellwanger gebergte, het Mainharter Wald.

Km 773 Uitrit 113. Ellwangen.	Ellwangen.	7
--	-------------------	--

Ellwangen

- Unsere Gute Stadt Ellwangen schreef Koning Friedrich von Württemberg anno 1881;
- Ellwangen heeft een bijzonder goed bewaard gebleven oude binnenstad;
- Veel Romantische winkeltjes en de oude kerk op de Schönenberg.

Km 781 Uitrit 114. Aalen-Westhaus.	B29 Aalen. B29 Bopfingen – Nördlingen.	7
---	---	--

- Een bijzondere rustplaats is de Abdij Neresheim.
- Met zijn zeven koepels neemt de Abdijkerk een bijzondere plaats in onder de barokkerken van Europa.
- In het klooster bevindt zich een hotel en een restaurant.

Km 805 Uitrit 115. Aalen-Oberkochen.	Aalen. Neresheim.	7
---	------------------------------------	--

Km 805 Uitrit 116. Heideheim.	B466 Neresheim.	7
--	---	--

Heideheim

- Dat het goed leven Heidenheim is wisten de Romeinen al.
- De Romeinen woonde eens 6- jaren lang in het beroemde Kastell Aquilia.
- Het centrum wordt overheerst door het Slot Hellenstein.
- In het slot is een museum gevestigd.

Km 815 Uitrit 117. Giengen-Herbrechtingen.	B19 Heideheim a.d. Brenz.	7
	B492 Giengen a.d. Brenz.	

Giengen-Herbrechtingen

- In het dal van de rivier de Brenz ligt de plaats Giengen.
- Vlak bij de stad vind u de Charlottenhohe in het natuurgebied Het Engelsburgertal met de Jungfrauen in kalkzandsteen uitgehouwen.

   Lonetal. Km 819	Lonetal. Km 819 	7
--	--	--

Km 812 Uitrit 118. Niederstotzingen.	7
---	--

Km 832 Uitrit 119. Langenau.	B19 Ulm	7
	Langenau.	

Autosnelweg A7

Deel 9 ABK Ulm (A8) tot einden autosnelweg

[Deel 1 - Ellun \(Danmark\) - ABD Hamburg \(A23\)](#)

[Deel 2 - ABD Hamburg \(A23\) - ABD Walsrode \(A27\)](#)

[Deel 3 - ABD Walsrode \(A27\) - ABK Hannover-Ost \(A2\)](#)

[Deel 4 - ABK Hannover-Ost \(A2\) - ABD Kassel Süd \(A44\)](#)

[Deel 5 - ABD Kassel Süd \(A44\) - ABD Hattenbacher \(A5-A4\)](#)

[Deel 6 - ABD Hattenbacher - ABD Biebelried \(A3\)](#)

[Deel 7 - ABD Biebelried \(A3\) - ABK Feuchtwangen \(A6\)](#)

[Deel 8 - ABK Feuchtwangen \(A6\) - ABK Ulm \(A8\)](#)

[Deel 9 - ABK Ulm \(A8\) tot einden autosnelweg](#)

[Begin van het document](#)

Km 836 Uitrit 120. Autobahn Kreuz: Ulm-Eichingen.	7	7 München.	7
	8	8 Stuttgard.	

Ulm ± 100.000 inwoners.

- Gelegen bij het punt waar de Iller in de Donau komt.
- Universiteitsstad.
- Sinds 845 is de geschiedenis bekend.
- De bloeitijd ligt rond 1500 toen de stad het voor die tijd ongewone aantal inwoners van 20.000 telde.
- Bezienswaardig zijn de Ulmer Munsterkerk met de hoogste kerktoren ter wereld 161 m.
- Het Raadhuis (1370) met vele wandschilderingen.
- Slagerstoren (1340).
- Duits Broodmuseum.

Km 842 Uitrit 121. Nersingen.	B10	Neu Ulm	7
	B10	Leipheim – Günzburg.	

Km 852 Uitrit 122. Autobahn Kreuz: Ulm-Pfuhl.	7	B28 Ulm.	7
	B28		

Km 857 uitrit 123. Vöhringen.	7
--	--

Km 864 Uitrit 124. Illtertissen.		7
		Krumbach – Schwaben.

Km 872 Uitrit 125. Altenstedt.	7
---	--

 Illertal. Km 875	Illertal. Km 875 7
---	--

Km 877 Uitrit 126. Dettingen.	7
--	--

Dettingen ± 20.000 inwoners.

- Van bovenaf gezien is Dettingen precies in een cirkel gebouwd, omgeven door een volledig intact gebleven stadsmuur met 16 torens en een nog te bewandelen weergang.
- Bovendien bekend gebied bij geologen en mineralogen vanwege de "Ries"-krater.
- Men is het er nog niet over eens of deze krater gevormd is door een vulkaanuitbarsting of door de inslag van een meteor.

Km 886 Uitrit 127. Berkheim.	B312 Ochsenhausen.	7
---	---------------------------	--

Km 890 Uitrit 128. Autobahn Kreuz: Memmingen.	7	96 Lindau.	7
	96	96 München.	

- Hier aansluiting naar het oosten via een stukje snelweg naar de plaats Memmingen.
- Deze snelweg wordt t.z.t. doorgetrokken naar Landsberg-München. (A96)
- Naar het westen wordt dit de snelweg naar Bregenz in Oostenrijk aan het Bodensee (A96).
- Van dit gedeelte is nog maar 8 km gereed nl. tot de plaats Altrach.

Km 895 Uitrit 129 Memmingen-Süd.	7
---	--

Memmingen ± 38.000 inwoners

- Voormalige "Freistadt", gedeeltelijk nog door middeleeuwse muren en torens met poorten omgeven.
- Ontstaan uit een nederzetting van de Alemanen op de kruising van de oude handelsroutes, Ulm/Innsbruck en Salzburg/Zwitserland.
- Heeft grootste veemarkt van Duitsland en is centrum van de zuivelhandel, grote chemische industrie en ook de textielindustrie is niet onbelangrijk.
- Voorbij Memmingen Süd loopt e weg nu door de Allgäu, het gebied tussen de Donau, Lech en Bodensee, dat een eigen karakteristiek landschap heeft, het is een streek waar de veeteelt en het toerisme een belangrijke rol spelen.

Km 900 Uitrit 130. Woringen.	7
---	--

   Allgäuer Tor.	Allgäuer Tor. 7
--	---

- De **Allgäuer/Oberbayerische Voralpen** tonen een geheel ander beeld dan de Kalkalpen.
- De bergtoppen blijven doorgaans onder de 1800 m.
- Ten westen van de Iller liggen glooiende molasse-bergen (zandsteen).
- De Voralpen ten oosten van de Lech worden aan de noordzijde geflankeerd door de Flysch-zone met beboste bergen van 1200 tot 1500 m.
- Diepe dwarsdalen verdelen de Voralpen in een serie bekende berggroepen (Ammergebirge, Walchenseeberge, Tegernseer Berge).
- De meeste winters ligt er meer dan drie maanden een laag sneeuw over dit Voralpen-gebied, het hele gebied is tamelijk bosrijk.
- Het boerenbedrijf wordt voornamelijk in de dalen en op de lage hellingen uitgeoefend; zelden ligt een boerderij boven de 1000 m.

Km 915 Uitrit 132. Dietmannsried.	7
--	--

Km 922 Uitrit 133. Kempten-Leubas.	Kempten.	7
---	-----------------	--

Km 924 Uitrit 134. Kempten.	B12 Kempten	7
	B12 Marktobersdorf.	

Kempten ± 50.000 inwoners.

- Met Trier- Augsburg en Passau één van de oudste steden van Duitsland.
- De oude stad is bijzonder bezienswaardig en gelegen op beide oevers van de rivier de Iller.
- De moderne stadswijken vinden we op de oostelijke oever.
- De industrie is een belangrijke bron van inkomsten : precisiewerktuigen w.o. meet apparatuur; weverijen; papierfabrieken; brouwerijen en centrum van zuivelindustrie.
- Heeft bekende klokkengieterij.
- Iedere woensdag wordt er een boter- en kaasbeurs gehouden.

Km 927 Uitrit 135. Betzigau.	7
-------------------------------------	--

Km 927 Uitrit 136. Autobahn Dreieck: Allgäu.	7 A980	A980 Lindau.	7
---	---	---------------------	--

Ostallgäu

- Als verblijfsgebied heeft de Ostallgäu al een lange geschiedenis.
- e openstelling van het sprookjeskasteel Neuschwanstein, reeds in de vorige eeuw, is daar één van de oorzaken van.
- Andere trekkers zijn natuurlijk de bergen en de meren.
- De Tannheimer Gruppe ligt grotendeels in Oostenrijk, het noordelijke deel met de Aggenstein (1987 m) is echter Duits en vormt het decor van Pfronten.
- De Ammergauer Alpen worden meestal tot Oberbayern gerekend maar toppen als Säuling (2047 m) en Branderschrofen (1880 m) horen wel degelijk tot het Ostallgäuer berglandschap.
- In dit berggebied en in het groene heuvellandschap rond Nesselwang en Seeg kunnen veel wandelingen worden gemaakt, van een vlak blokje om tot een stevige bergtocht.
- Rond Füssen en tussen Nesselwang en Seeg liggen in totaal tientallen meren.
- Het grootste is de Forggensee, een stuwmeer in de Lech, die bij Füssen uit het gebergte komt.
- Een groot deel van de meren biedt zwem- en watersportmogelijkheden.
- Eén van de mooist gelegen meren van de Beieren is de Alpsee, in de schaduw van de Säuling en de Tegelberg.
- Aan de oostzijde van dit meer liggen de vermaarde Königsschlösser, twee van de meest bezochte kastelen van Duitsland.

Km 939 Uitrit 137. Oy-Mittelberg.	Aansluiting naar Vorarlberg – Reschenpass – Frenpass.	7
--	--	--

Km 944 Uitrit 138. Nesselwang.	7
---------------------------------------	--

Na de Uitrit Bad Oy van de Duitse Autobahn gaat het verder over tweebaanswegen

Nesselwang

- Gelegen aan de voet van de Alpspitze (1576 m).
- Zeer fraaie en bekende camping aan de Attlesee.
- Zomer en winterverblijfplaats.
- Een toeristenoord, een industrieplaats met brouwerijen, zuivel, hout- en precisie werktuigen fabrieken.

Einde autosnelweg

- Weg loopt als nr. 309/310 door naar Füssen, met daar vlakbij het Schloss Neuschwanstein in Schwangau.
- En als 309 met aansluitend vanaf de Oostenrijkse grens de 314 loopt de weg door via Reutte en de Fernpass richting Innsbruck.

Beierse Alpen - Zure regen

- Het begrip is duidelijk.
- Feitelijk is echter de naam onjuist.
- "Zure regen" is eigenlijk: verzuring van het milieu door het neerslaan van verontreinigende stoffen uit de lucht.
- Neergeslagen stoffen en gasvormige verbindingen beschadigen vooral de huidmondjes op bladen en naalden van bomen en planten.
- Deze huidmondjes blijven daardoor langer openstaan met als gevolg uitdroging en verstoring van de stofwisseling in de cellen.
- Dit leidt tot groeistoornissen en naald- en bladverlies.
- Naaldbomen dragen het hele jaar en zijn daardoor extra gevoelig.
- Loofbomen hebben 's winters de tijd om te herstellen (geen blad = geen schade).
- Aanvankelijk vielen de Alpenbossen buiten de gevarenzone.
- De 'zure regen' sloeg vooral toe in de middegebergten.
- Pas in 1982 werd in de Beierse Alpen schade aan het bos vastgesteld; het begon met de dennen.
- Onderzoeken in 1985 leidden tot de schrikbarende conclusie dat 78% van het bosoppervlak was aangetast.
- Het meest gevoelig voor de verzurende neerslag zijn de dennen, vervolgens de sparren, daarna beuken en eiken.
- Een gezond Alpenbos is van groot belang voor het leven in de dalen.
- Het bos dient als buffer voor lawines en regelt de waterhuishouding.
- Een aanhoudende teruggang van de vitaliteit van de bergbossen vormt een bedreiging voor vele tientallen plaatsen aan de rand van de Beierse Alpen.
- Als door 'zure regen' de bomen van de bergen verdwijnen spoelt de humuslaag weg en worden de hellingen kale rotswanden.

Het Klimaat in Zuid Beieren

- Het klimaat van Zuid-Beieren wordt beïnvloed door de Alpen.
- In het Alpenvoorland moet met behoorlijke temperatuurverschillen tussen dag en nacht rekening worden gehouden.
- De oostenwind kan in korte tijd een sterke temperatuurdaling veroorzaken.
- Het weer in Zuid Beieren is wisselvallig en de temperatuur komt veel overeen met die in Nederland.
- Er is minder wind dan in ons land waardoor soms veel en langdurig regen kan vallen.
- Het klimaat in het Inn-dal en het Salzachdal is zachter dan elders.
- De fruitbomen beginnen hier twee weken eerder te bloeien dan buiten deze lage dalen; het hooien en de oogst beginnen er twee weken eerder.
- In de zomer is het aan de Chiemsee warmer dan in het Fünfseenland.
- Door het grote volume dient de Chiemsee in de nazomer als 'warmtebekken'; de warmte-uitstraling van het water maakt de luchttemperatuur in de directe omgeving iets hoger dan elders.
- Van het noorden naar het zuiden en van laag naar hoog neemt de neerslag toe.
- Jaarlijks valt in Freising gemiddeld 750 mm, in München 935 mm en aan de rand van de Alpen 1200 tot 1500 mm.
- Boven de 2000 m valt meer dan 2000 mm per jaar.
- De winter is in Zuid-Beieren niet streng.

De Flora en fauna

- De begroeiing van een bepaald landschap is afhankelijk van de hoogte, van de mate van beschutting en ook van de eventuele invloed van warme zuidelijke luchtstromingen.
- Beneden de grens van de eeuwige sneeuw, in het rots gebied ongeveer tussen 2300 en 2700 m hoogte, vindt u verschillende mos soorten en enkele laag bij de grond bloeiende bloemen, waaronder de edelweiss, die in het zuivere licht van de korte zomer de mooiste kleuren vertonen.
- Het gebied van de bergweiden ligt ongeveer tussen 1500 en 2300 m.
- Ook op de rotsen groeit de Alpenroos, een struik die prachtig bloeit (mei-aug.).
- In deze zone treft u hier en daar dennen, lariksen en de lage bergdennen (het hoogst groeiend) aan.
- De boomgrens ligt op de noordwanden van de bergen tussen de 1800 en 1900 m.
- Tussen 600 en 1600 m ligt de boszone; die kan worden verdeeld in een hogere gordel (1200-1600 m), waar donkere naaldbomen (den, spar, zilverspar) voornamelijk de steilere wanden van de dalen en ook de lagere 'voorbergen' bedekken, en een lagere gordel (vanaf ongeveer 550 m) waar de loofbomen groeien (beuk, eik, esdoorn, berk).
- Beneden de 600 m ligt de cultuurzone waar de mens de bossen heeft gekapt ten gunste van akkers en weiden.
- De Kalkalpen geven het landschap niet alleen zeer verschillende karakterbeelden, maar vertonen wat de begroeiing betreft ook andere kenmerken dan de Centrale Alpen.
- De boomgrens ligt wat lager en wordt omgeven door dichte bosjes van bergdennen, zogenaamd Krummholz.
- Verschillende Alpenbloemen, zoals de gentiaan en het zilverkruid, zijn soms nog enige tientallen kilometers ver in het Alpenvoorland te ontdekken.
- Veel bloemen en planten, in de natuurbeschermingsgebieden alle, worden streng beschermd.

Weiszbach.

B309

Weiszbach

- Gelegen aan de Duitse Alpenstrasse die loopt van de Bodensee naar en door het Zuid Duitserbergland.
- Het is bekend om zijn "gletscher garten" waar gletsjerpollen, gletsjermolens en gletsjer krassen uit de ijstijd goed bewaard zijn gebleven.
- Men kan nu de bundesstrasse 310 naar Füssen nemen doch vlotter is weg 314 naar Pfronten en dan de grensovergang bij Steinach/Pfronten.

Füssen.

B310

Füssen ± 11.500 inwoners.

- Goede zomerverblijfplaats, gelegen bij de Foggensee een vrij groot meer dat 11,5 km lang en 2,5 km breed is.
- De rivier de Lech breekt hier door het gebergte.
- Totaal zijn er 9 meren. in de naaste omgeving met mogelijkheden voor beoefenen van de watersport.
- In de naaste omgeving staat het slot Neuschwanstein gebouwd in de jaren 1869 - 1886 door Koning Ludwig II van Beieren, die ook het slot Lindenhof in Zuid Beieren en het slot Herreninsel in de Chiemsee liet bouwen.
- **Is een voorbeeld voor Disney in Parijs**
- Hij ruïneerde hiermede de schatkist van het land en werd afgezet doordat de regering hem krankzinnig liet verklaren.
- Sprookjesslot Neuschwanstein prachtig hoog gelegen tegen de berghelling.
- Interieur geheel van marmer, fresco's naar motieven van opera's van Wagner. (vriend die altijd in geldnood zat).
- Een ander bekend slot in de omgeving is het slot Hohenschwangau gebouwd in 1832 voor Koning Maximiliaan II.

Via de B314 komen in Pfronten.

Pfronten.	B309
------------------	-------------

Pfronten ± 6.500 inwoners.

- Gevormd door 13 kleine dorpen.
- Omringd door weiden en bossen liggend in het dal van de rivier de Vils dicht bij de Oostenrijkse grens.
- Heeft zweefbaan naar de Breitenberg (1500 m).
- Na de grenspassage komen we door het dorp Vilsen even verder komt de weg van Füssen van links op onze weg uit.
- Via de dorpen Musau en Unterletzen rijden we nu door het gebied dat Ausserfern heet en het noordelijkste deel van Tirol is.
- Ten zuidwesten van deze dorpen het Tannheimergebirge met toppen tot meer dan 2000 meter.
- Hiervan zijn de Schlicke (2060 m) en de Höllenspitze (2240 M) de hoogste.

Reutte.	B198
----------------	-------------

Reutte ± 5.300 inwoners

- Het is de belangrijkste plaats in Noord Tirol.
- Hoofdplaats van Aussenfern. Zomer en winterverblijfplaats.
- Met enige metaal- en textielindustrie.
- Sommige huizen prachtige beschilderingen op de muren en rijk versierd traliewerk voor de ramen.
- Ligt in het brede dal van de rivier de Lech.
- En is omgeven door een prachtig gebergte.
- Ten noordoosten van het dorp het Ammergebirge met als hoogste top de Hochplatte (2080 m).
- In de directe omgeving van Reutte staat de ruïne Ehrenberg, eeuwenlang de sterkste vesting van noord Tirol .
- Ten noordoosten van het dorp ligt het plaatsje Breitenwang dat de oudste nederzetting in deze omgeving is.
- Het dorp heeft een prachtige in Barokstijl gebouwde parochiekerk uit het jaar 1685 met een gedenkplaat van keizer Lotharius II die hier op de thuisreis van Italië is gestorven.

Heiterwang.	B314
--------------------	-------------

Heiterwang ± 650 inwoners.

- Gelegen op precies 1000 m hoogte.
- Even ten zuiden ligt aan de linkerkant van de weg de Heiterwanger See, 2½km lang.
- En door een kanaaltje van 350 meter verbonden met de 5 km lange Plansee.
- De weg stijgt nu langzaam naar het dorp Bichlbach dat op een hoogte van 1075 m ligt.
- Het is een echte zomerverblijfplaats doch komt ook als wintersportplaats steeds meer in trek.
- Via het gehucht Lähn komen we in de omgeving van de zeer bekende plaats Lermoos.

Lermoos.	B314
-----------------	-------------

Lermoos ± 900 inwoners.

- Klein dorp met grote bekendheid.
- Ligt aan de rand van een grote groene vlakte, ontstaan door een groot meer dat in de loop der eeuwen is verdwenen.
- Prachtig uitzicht op het links van het dorp gelegen Wettersteingebergte waarvan de Zugspitze (2963 m) de hoogste top is en tevens de hoogste van Duitsland.
- In de omgeving zeer uitgestrekte lariksbossen.
- Zomer maar vooral ook wintersportplaats.
- De afstand van Lermoos naar de Zugspitze is maar 6 km.
- We willen toch onze aandacht even bepalen bij deze hoogste bergtop van Duitsland.

Zugspitze

- Genoemd naar de Germaanse god Toig die hier vroeger zou huizen.
- Heeft de hoogste kabelbaan ter wereld.
- Het hoogteverschil dat de baan overwint is 1580 m.
- De lengte van de baan is 3380 m.
- De sterkste stijging is 78% terwijl de tocht 20 minuten duurt.
- Met deze bergbaan wordt men op een hoogte gebracht van 2805 m.
- Door een in de berg gemaakte tunnel met uitzichtvensters kan men zich naar het Schneefernhaus begeven aan de Duitse kant van de berg, vanwaar men per zweefbaan of tandradbaan naar de plaats Garmisch-Partenkirchen kan afdalen.
- Op de top een meteorologisch observatorium met een 7 meter hoge mast.
- Links van de weg is het eveneens bekende dorp Ehrwald zichtbaar.
- Het is eveneens een toeristendorp met dezelfde mogelijkheden als Lermoos.
- We berijden nu weg 314 verder en komen bij het dorpje Biberwier in de omgeving van de Fernpas.
- Vanaf dit weggedeelte heeft men links een excellent uitzicht op het Wettersteingebergte.
- Als men dit gebergte ziet met zijn grillige vormen, zou men niet denken dat het gevormd wordt door koraalkalk, een vrij zacht gesteente.
- Het heeft een eigen naam nl. het Wettersteinkalk.
- Van de bergovergangen die door de noordelijke Kalkalpen voeren is de Fernpas met een pashoogte van 1210 m landschappelijk gezien de mooiste.

Fernpas 1209 m. hoog

- De stijging van de weg gaat nergens de 10% te boven.
- Reeds in het jaar 46 na Christus werd deze plaats door de Romeinen gebruikt om over de Kalkalpen naar het noorden te trekken.
- Het was toen de route waarlangs zich handelskaravanen en legers naar het noorden begaven.
- Vanaf Biberwier begint de weg te stijgen, temidden van prachtige bossen.
- Men passeert bergmeertjes zoals : de Weissensee (links) en rechts de Mittersee.
- De laatste is de enige in het Fernpasgebied waarin kan worden gezwommen.
- Dit komt omdat de watertemperatuur van de andere meren een temperatuur van 13°C nauwelijks halen.
- De weg verloopt vervolgens met een bocht om de aan de rechterkant van de weg gelegen Blindsee, een meer dat een diep blauwe kleur heeft.
- Na een laatste bocht komt men op pashoogte 1209 m.
- Na het hoogste punt te zijn gepasseerd, gaan we aan de afdaling beginnen.
- Gepasseerd worden de "Sprookjesmeren", de Samarangersee en de Fernsteinsee, schilderachtig gelegen beneden de weghoogte.
- Aan de rechterkant restaurant - hotel "Fernstein" en daarboven het oude slot "Fernstein", beide gelegen aan het mooiste gedeelte van de pasovergang.
- Opgemerkt zij nog : in de Fernsteinsee op een rotsachtig eilandje de ruïne van het vroegere jachtslot Sigmundsburg.
- Het hierboven genoemde slot Fernstein was vroeger een "Tolslot".
- Passeren van de pas was eerst mogelijk als tol was betaald.